№ 125 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 11 ՅՈՒՆԻՍԻ

1914

ՔԱՌԱՍՈՒՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 11 ՅՈՒՆԻՍԻ № 125

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի. ամսական 85 կոպ.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ»
Соломоновская ул., № 21.
Tiflis, Rédaction „Mschak“
Խմբագրատան տելեֆոն № 2—53.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզւով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20—10 կոպ.
Տպարանի տելեֆոն № 67.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿԻ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԻ ԿՈՂՄԻՑ

Խնդրվում է այն բաժանորդներին, որոնք վճարել են տարեկան բաժանորդավճարի կէս մասը, ուղարկել նաև երկրորդ մասնավճար 5 րուբլին, որպէսզի թերթի առաքման գործում՝ յուլիսի 1-ից ընդհատում տեղի չունենայ:

Տարեկան բաժանորդավճարը լրացնողները կը ստանան նաև խոստացված ՊՐԷՄԻԱՆ:

„ՄՇԱԿԻ“ ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆԸ և ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ ՓՈԽԱԴՐՎԵԼ ԵՆ ՆՈՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆ
Սօլօմօնօվսկայա փ., № 21, տ. Հէչումեանի:

Редакція и Контора газеты „МШАКЪ“ ПЕРЕШЛИ ВЪ НОВОЕ ПОМѢЩЕНІЕ—Соломоновская ул., 21.

ՑԻՐԿ
Ք. ԻՒՊԱՏՕՎԻ

Ամբողջ ցիրկի տանիքը ծածկված է անթափանցիկ բրէզենտով: Այսօր, չորեքշաբթի, յունիսի 11-ին տեղի կունենայ խոշոր ներկայացում՝ հարուստ ծրագրով: Այսօր կը մասնակցեն լարախաղաց օր. Լիդա, ուրախ արամադրութիւն ստեղծող բուֆ-չէկ Զիտոնը, մանկահաս գլադիատորներ եղբ. Րօբերտոները, ձի քշող օր. Սամբիադի, երաժիշտ-էկսցենտրիկներ Բօլէառինները, կին-ժօկէյ օր. Մատիլդա Վասիլևամար, նորագոյն պարեր կատարող Սօրօկինսկի քոյրերը: Այսօր մասնակցում է նոյնպէս ցիրկային բալէտի աստղ օր. Ելենա Իւպատօվան: 580. 1—1

ԲԺԻՇԿ
Մ. Կ. ՄԱՐՈՒՔԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ
Սիֆիլիս, վեներական և կաշուի հիւանդութիւններ:
Սրսկում «606»-ի և «914»-ի:
Ընդունելութիւն (առ. ժ. 1—2 / եր. ժ. 5—8)
Ելիզաւէտինսկայա փ. № 39. տ. Ջաղէթեանի
Տէլէֆօն № 9—17.
(չ.ու.կ.) առ. 901. 100—85

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

— o —

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

9 յունիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ.—Ժամը 2 ու 30 րոպէին սակսօնական Թագաւորը մեկնեց արտասահման: Կայարանում հրաժեշտ տուեց Թագաւոր Կայսրը:

Ծովակալ Բիտտին, «Առբէլա» զրահանաւով Պետերբուրգ գալով, այցելութիւն գործեց ծովային մինիստրին և մեծ. բրիտանական դեսպանին: Ծովային մինիստրը փոխայցելութիւն գործեց անգլիացի ծովակալին, որից յետոյ «Նէվա» զրահանաւի վրա կայացաւ ճաշ ի պատիւ ծովակալ Բիտտիի և անգլիական նաւատորմի բարձրաստիճան պաշտօնեաների:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ.—Անգլիական նաւատորմը եկաւ Կրօնշտադտ առ. ժամը 6-ին: Պետերբուրգից դիմաւորելու գնաց ծովային մինիստրը, որի զրահանաւը զարդարված էր անգլիական ու ռուսական դրօշակներով: Երկուստեք ռազմանաւերից պարպվեցին թնդանօթներ ու նուագվեցին անգլիական ու ռուսական օրհներգները:

ՊԱՐԻԶ.—Ծովային մինիստրը նախաճաշ տուեց ի պատիւ փոխ-ծովակալ Ռուսինի: Նախաճաշին ներկայ էին մինիստր-նախագահը, զինուորական մինիստրը, Ռուսինին ուղեկցող օֆիցերները և ֆրանսիական ծովային մինիստրութեան բարձրաստիճան պաշտօնեաներ: Ծովային մինիստրը բաժակաճառ արտասանեց Թագաւոր Կայսրի, Կայսերական Ընտանիքի, ռուսաց նաւատորմի և ռուս օֆիցերների համար, մեծ գոհունակութիւն յայտնելով այն ջանքերի առիթով, որոնցով ռուս կառավարութիւնը ուժեղացրեց իր ծովային ույժերը: Մինիստրը հաւատում է, որ Ռուսինը Տուլօն կատարած ճանապարհորդութիւնից այն տպաւորութիւնը կը ստանայ, որ Ֆրանսիան ոչ մի զոհաբերութեան առաջ կանգ չէ առնում, որպէս վի հաւատարիմ մնայ ռուս-ֆրանսիական դաշնակցութեան տրադիցիաներին:

Պատասխանելով, Ռուսինը ասաց, որ նա շատ զգացված է մինիստրի խօսքերից և այն սրտագին արտայայտութիւններից, որոնցով հանրապետութեան պրեզիդենտը երէկվայ ընդունելութեան ժամանակ դիմեց Ռուսաստանի հասցէին: Յետոյ Ռուսինը խմեց Պուանկարէի, Գօտիէի և ֆրանսիական նաւատորմի համար: Դիմելով զինուորական մինիստրին Ռուսինը մատնանշեց այն հետևանքների վրա, որ ձեռք է բերել ռուս զօրքը ֆրանսիական զօրքում գործադրվող մեթօդներն ու դօկտրինները ուսումնասիրելով, և հիացմունք արտայայտեց Ֆրանսիայի զինուորական բարձր կրթութեան դրութեան հանդէպ: Մինիստրը շնորհակալութիւն յայտնեց և ասաց, որ խորապէս հաւատում է երկու զօրքերի բարձր յատկութիւններին, որոնց միացումը հանդիսանում է խաղաղութեան լաւագոյն երաշխիք:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ.—Ներքին գործերի մինիստրը Դումա է մտցրել մի օրինագիծ Լեհաստանի քաղաքներում քաղաքային կանոնադրութիւն մտցնելու մասին:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ.— Կադետների Փրակցիան Դումա է մտցրել մի օրինագիծ, կապալով տրվող հողերի գինը կարգաւորելու մասին:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ.—Ֆինլանդական գնդի օֆիցեր Բօրիսլավսկի «Ֆարման» բիպլանով թռիչք կատարելու ժամանակ ընկաւ 60 մետր բարձրութիւնից: Նաև իր հետ եղած մի քանի ճանապարհորդներ սպանվեցին տեղնուտեղը մեռան:

ՏՕԿԻՕ. — Կայսրը բացեց պարլամենտի արտակարգ նստաշրջանը: Գահական ճառով պարլամենտը հրաւիրվում է քննել բիւջէն աւելացնելու հարցը, որը կապ ունի եապօնական նաւատորմը ուժեղացնելու գործի հետ:

ԹԵՀՐԱՆ.—Կովկասի փոխարքայի մօտ պաշտօնավարող՝ ներքին գործերի մինիստրութեան պաշտօնեայ Միլլէր, որ գնացել էր Մակու, վերադարձին ճանապարհին մեռաւ սրտի պայթումից:

ԼՕՆԴՕՆ.—Վախճանվեց ինժեներ Մօրգան Վիլեամս 90 տարեկան հասակում, որը իր ժամանակին կառուցել է մի շարք ռուսական ճանապարհներ:

ԱԼԲԱՆԱԿԱՆ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆ

—

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

9 յունիսի

ԴՈՒՐԱՑՑՕ.—Ներկայացուցիչները նորից գնացին ապստամբների մօտ: Չը նայած որ կառավարութիւնը հերքում է իր նախաձեռնութիւնը այդ գործում, սակայն յայտնի է, որ նա համաձայնել է երկու օրվայ հաշտութեան, որի ընթացքում ապստամբները պատրաստվում են քաղաքացիների պատգամաւորութեանը դիմաւորելու: Դիմաւորումը տեղի կունենայ ոչ ուշ, քան յունիսի 10-ի երեկոյեան: Հօլլանդական օֆիցերները, որոնք կողմնակից են ապստամբութեան ճնշման, բացորոշ կերպով բողոքում են Ալբանիայի կառավարչի հաշտութեան համար տուած համաձայնութեան դէմ: Օֆիցերները մատնացոյց են անում այն բանի վրա, որ կառավարչի պատրաստակամութիւնը՝ հաշտութիւն կնքելու, հէնց նրա պաշտպանների պարտութիւնից յետոյ, միայն կաւելացնի նրանց վիշտը: Այսօր կամուրջը անցած քաղաքացիները գտան միրդիտների 60 դիակ, որոնք սպանվել են յունիսի 4-ի անաջող յարձակման ժամանակ: Այսօր առևտրական նաւից, որը եկաւ Տրիէստից, դատարկեցին մի քանի արկղ փամփուշտներով լի:

Ճիշդ չեն Վիէննայի թերթերի այն հաղորդումները, թէ կառավարական զօրքերը գրաւել են Կրօյ, Կաւց և Տիրան:

ԲԵՐԼԻՆ.—«Կէօլնիշէ» ասում է. «Պրինց Վիդի դրութիւնը անյուսալի է, եթէ մեծ պետութիւնները անհրաժեշտ միջոցներով չօգնեն նրան օժանդակ զօրքին ռոճիկ տալու մէջ, զօրքին, որը հաւատարիմ է մնացել նրան և պահպանում է պրինցի կառավարութեան պրեստիժը, հակառակ դէպքում նրան խորհուրդ պէտք է տալ վերադարձնել պետութիւնների կողմից իրան տրված մանդատը»:

ՎԻԷՆՆԱ.—«Կօրեսպօնդենց Բիւրօյին» հեռագրում են Դուրացցօյից, որ հարաւից եկած կառավարական զօրքի թիւը հասնում է 1000-ի: Խիստ ընդհարումից յետոյ, որ տեղի ունեցաւ Կարաբունարում և Դիւշնում, ապստամբները, թւով 600 հոգի, որ բռնել էին բարձունքները, կառավարական զօրքերին Ֆիէրից յետ մղեցին դէպի Սեմենի գետը: Այս վերջին ընդհարման ժամանակ կառավարական զօրքը ունեցել է 80 սպանված և 120 վիրաւոր:

ՎԻԷՆՆԱ.—«Վինէր-Ալգեմայնէ Ցայտունգ» հաղորդում է, որ, հաւաստի աղբիւրներից ստացված տեղեկութիւնների համաձայն, այն տեղեկութիւնները, որ տարածված են արտասահմանեան մամուլի մէջ, աւստրօ-ունգարական զօրք Ալբանիա ուղարկելու մասին—ճիշդ չեն:

ԹԻՒՐՔ-ՅՈՒՆԱԿԱՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

—

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

9 յունիսի

Կ. ՊՈԼԻՍ.—Ռուսաց դեսպանատան առաջին թարգման Տուխօլկան մեծ պետութիւնների թարգմանների հետ միասին մեկնեց Զմիւռնիա: Թարգմանները կատարելու են անկախ քննութիւն:

ԿԱՀԻՐԷ.—Գերմանական «Գեբէն» կրէյսերը հրաման է ստացել Զմիւռնիա մեկնելու և եւրոպական միւս նաւերի հետ այնտեղ մնալու մինչև յոյն-թիւրքական կօնֆլիկտի լուծումը:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊՕՍՏԱՅԻՆ ԾԱՆՐՈՑՆԵՐՆ ԵՒ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԱՐՏԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

—

Յայտնի է, որ թոյլատրված է Պարսկաստանից դէպի Եւրոպա տրանզիտ անցկացնել ամէն ապրանքներ ռուսական Անդրկովկասեան ճանապարհով, իսկ չէ թոյլատրված նոյնը Եւրոպայից դէպի Պարսկաստան: Հասկանալի է նոյնպէս, որ այս վերջին արգելքի նպատակն եղած է՝ դժուարացնել եւրոպական ապրանքի մուտքը Պարսկաստան՝ յօգուտ ռուսական արտահանութեան: Եւ այս շատ խելօք բան լինելով հանդերձ եղաւ մի ժամանակ, երբ կառավարական շրջաններում մտածում էին վերացնել այդ արգելքը՝ չը գիտեմ ինչ հայեցողութիւնով: Ցանկալի է ենթադրել, որ արգելքը մնայ միշտ, գոնէ մինչև այն ժամանակ, երբ եւրոպական ապրանքը Հիւսիսային Պարսկաստան հասցնելու համար ուրիշ երկրից՝ ստեղծվէ մի նոր միջոց փոխադրութեան, այնքան յարմար՝ որքան է Անդրկովկասեան երկաթուղագիծն իր նոր ճիւղով դէպի Ջուլֆա:

Աւելորդ բան կը լինէր ասել, որ ռուսական արտահանութեան համար (թողնենք հում նիւթերը) Հիւսիսային Պարսկաստանը ներկայանում է ամենագլխաւոր հրապարակը, սպառողը, բայց նոյն իսկ այդքան մօտ հրապարակում ռուսական ինդուստրիական արտադրութիւնները պէտք ունեն զօրաւոր պաշտպանութեան, առանց որի իրանց տեղը բոլորովին թողնելու են եւրոպական մրցակիցներին: Թէ ինչու է այսպէս, համառօտապէս բացատրենք:

Երբ բելգիացի Նօսը Պարսկաստանի մաքսերի ընդհանուր կառավարիչ էր, Հռոմում գումարվեց մի միջազգային կօնգրէս՝ պօստային հաղորդակցութիւնների մասին ընդհանուր օրէնքներ մշակելու համար: Ահա այդ կօնգրէսում, որին մասնակցում էին նաև Ռուսաստանը և Պարսկաստանը, ընդունվեց Նօսի կողմից յղացված ծրագիրը՝ Պարսկաստանի հետ պօստային ծանրոցների (colis-postaux, коли-посталь) միջազգային փոխանակութեան վերաբերեալ, որը գործադրվում է 1904 թ. օգոստոսի 1/14-ից ի վեր:

Հռոմի պօստային այդ դաշնադրութեան հետևանքն եղաւ այն, ինչ որ բնաւ չէր սպասվում Ռուսաստանում: Եւրոպան սկսեց իր ինդուստրիական բոլոր արտադրութիւնները պօստային ծանրոցներով ուղարկել նոյն իսկ Հիւսիսային Պարսկաստան, և հետզհետէ այնքան աւել, որ ահա ռուսական ինդուստրիան ընկճվել, ճնշվել է:

Արդարև՝ Հռոմի դաշնադրութեան համաձայն, պօստային ծանրոցների՝ Պարսկաստանի մինչև հիւսիսային սահմանները փոխադրութեան համար (Ռուսաստանն ինքը փոխադրում է իր սահմանում Վօլօչիսկից Ջուլֆա կամ Ենզէլի) պօստին վճարում են (1 ծանրոցը 5 կիլօգրամ կշռելու պայմանով) իւրաքանչիւրին՝ Անգլիայից 4 Ֆր., Իտալիայից՝ 3,50, Ֆրանսիայից՝ 2,75, Գերմանիայից և Աւստրիայից՝ 2,75, Ռուսաստանից՝ 1,50:

Այս պայմանը ի հարկէ շատ նպաստաւոր էր եւրոպական արուեստագործութեան, և հետևեալ ցուցակը (Պարսկաստանի մաքսային վարչութեան մի հրատարակութիւնից) ցոյց է տալիս, թէ նա ինչ մեծ չափով է օգտվում հետզհետէ:

1904—1910 թ. Պարսկաստան փոխադրվել են Ռուսաստանի միջոցով՝

1904 թ.	662 ծանրոց,	որից	15	ռուս.
1905 »	11.119 »	»	389	»
1906 »	36.413 »	»	993	»
1907 »	59.458 »	»	1135	»
1908 »	65.062 »	»	1596	»
1909 »	101.029 »	»	22.541	»
1910 »	271.128 »	»	47.561	»
	544.871		74.230	

1910 թւին ուղարկվածներն են՝

13.080	ծանրոց	Անգլիայից
9227	»	Գերմանիայից
7258	»	Ֆրանսիայից
4741	»	Թիւրքիայից
4019	»	Շվէյցարիայից

Խօսք չը կայ, որ 1910 թւից յետոյ՝ յիշեալ թւերն արդէն կրկնապատկված են ի վնաս ոչ միայն ռուսական առևտրին Պարսկաստանում, այլ նոյն իսկ ի վնաս ռուսական պօստային վարչութեան, որ այդ նշանաւոր ծանրութիւնը՝ մօտ 4000 վերստ՝ փոխադրում է ստանալով վարձ միմիայն 1 ֆրանկ 25 սանտիմ 5 քիլօյին, այսինքն մօտ 47 կ. իւրաքանչիւր ծանրոցի համար:

Այդ ծանրոցներով Եւրոպայից Պարսկաստան ուղարկվում են ամէն տեսակ առարկաներ՝ մանուֆակտուր, մետաքսեղէն կտորներ, օդեալներ, կօշիկներ, գուլպա, փողկապ, գործիքներ, զգեստներ տղամարդկանց և կանանց, գալանտերէյնի ամէն տեսակ առարկաներ, նոյն իսկ հովանոցներ, ձեռնափայտեր և, ապա, եթէ էլի կուզէք՝ յիշեմ, սարդինկա, եղջիկ, շամպանսկի, կօնեակ, պանիր և այլն:

Հռոմի կօնգրէսի այս դաշնադրութիւնն ընդունելով՝ Ռուսաստանը մեծահոգի է գտնվել դէպի եւրոպական ինդուստրիան. բայց ցանկալի է, որ նոյնքան մեծահոգի չը լինի՝ երբ մի նոր կօնգրէսում սեղանի վրա դրվի եւրոպական ապրանքների տրանզիտ փոխադրութեան հարցը Անդրկովկասեան ճանապարհով: Թէ ոչ՝ նոյն իսկ Հիւսիսային Պարսկաստանում ռուսական արտադրութիւններից միայն նաւթն ու մազութն ապահով սպառում կունենան:

Ինչպէս երևաց, մի խելօք գործիչ, մի Նօս, նշանաւոր ծառայութիւն մատուցեց եւրոպական ինդուստրիային. այդպիսի մէկն էլ հարկաւոր է ռուսական ինդուստրիային օգնելու, պաշտպանելու:

Տայ Աստուած և շուտ տայ:

Բագու Մելիք Պէյլիքճեան

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԴՈՒՄԱՅՈՒՄ

(Յունիսի 9-ի նիստը)

—

Այդ օրվայ հերթական նիստին, քաղաքագլուխ Ալ. Խատիսեանի և նրա փոխանորդ Ա. Մ. Արղութեան-Երկայնաբազուկի բացակայութեան պատճառով, նախագահում էր վարչութեան աւագ անդամ՝ Գ. Դ. Ժուրուլին:

Նիստը բացված յայտարարելուն պէս, դուման լսեց ու հաստատեց նախորդ երկու նիստի արձանագրութիւնները առանց նկատողութիւնների:

Այնուհետև սկսվեցին սովորական հարցապնդումները:

Առաջինը խօսք է խնդրում իրաւասու Կէյլ:

Շեշտելով, որ բոլոր հաստատութիւնների մէջ դրամական ընդունելութիւնները տևում են մինչև ժամը 3-ը, ուշադրութիւն է հրաւիրում այն բանի վրա, որ քաղաքային վարչութեան մէջ ընդունելութիւնը տևում է մինչև ժամը 1-ը և այն էլ փակում են ուղիղ 1-ին, բայց ուղիղ 9-ին, ինչպէս նշանակված է, չէ բացում կասսան: Ազգաբնակութեան համար դա ներկայացնում է մեծ անյարմարութիւն. շատերը ստիպված են լինում վերադառնալ առանց վճարելու, և գալ աւելորդ անգամ:

Նախագահ Գ. Ժուրուլին բացատրում է, որ վարչութեան կասսայում ընդունելութիւնը տևում է մինչև ժամը 1½-ը և, որ, «այդ սահմանված կարգի դէմ տրտունջներ չենք լսում մենք»:

Իրաւասու Կէյլը բերում է օրինակ անձամբ իրան և տ. Բաքօվային: Վերջինիցս փող չեն ընդունել 1-ից 5 րոպէ անց և նա ստիպված է եղել գանգատվել վարչութեան անդամ Մ. Ա. Ջաքարին:

Նոյնը հաստատում են նաև իրաւասուներ Րուսանով և Բաքօվ:

Վերջինս, ծանրանալով այն երևոյթի վրա որ վարչութեան ծառայողները մօտ 50 տոկոսը ժամանակին չեն յաճախում ծառայութեան և դուրս են գնում նշանակված ժամից էլ վաղ, յատուկ խնդրում է ճիշդ պահպանել սահմանված ժամերը:

Նախագահը խոստանում է նկատի առնել արված նկատողութիւնները:

Իրաւասու Բաքօվը ապա, անցնելով մսի սակագնի վերացման և յայտարարելով որ ինքը մնում է առանձին կարծիքի, աւելացնում է.

— Լրագիրներից մէկում տպված էր, որ վարչութեան անդամ Ջաքարը կանչել է մսագործներին և յայտարարել սակագինը վերացնելու մասին. դա անտակտութիւն է, քանի որ Դումայի արձանագրութիւնը դեռ ևս ստորագրված չէ իրաւասուների կողմից և այդ որոշումն էլ հաստատված չէ դեռ Նահանգապետի կողմից:

Մ. Ա. Ջաքար.—Նախ քան լրագրում գրվածներն ասելը՝ հարցրէք ինձնից էլ և լսեցէք իմ բացատրութիւնը: Ես, ճիշդ է, կանչել եմ նրանց, բայց կանչել եմ ոչ թէ մսի սակագինը վերացնելու մասին, որը արդէն յայտնի էր նրանց, այլ բանակցելու միսը տեսակների վերածելու մասին:

Բաքօվ.—Ուրեմն կանչել էք:

Մ. Ա. Ջաքար.—Այո, կանչել եմ, և կանչելը իմ իրաւունքն է:

Իրաւասուների միջից լսվում են բարձրաձայն բողոքներ Բաքօվի ասածների դէմ:

Դուման անցնում է օրակարգի խնդիրներին:

Առաջին խնդիրը քաղաքային վարչութեան 1910 և 1911 թ. թ. հաշիւների քննութիւնն է վերստուգիչ յանձնաժողովի եզրակացութեամբ և վարչութեան բացատրութեամբ:

Իրաւասուներից ոմանք, նկատի առնելով որ պատասխանատու անձերը՝ քաղաքագլուխը և նրա օգնականը, բացակայում են, առաջարկում են յետաձգել քննութիւնը աշնան նիստերին:

Դուման ձայների մեծամասնութեամբ որոշում է յետաձգել:

Երկրորդ խնդիրը քաղաքային վարչութեան ծառայողների 5-ամեակներին էր վերաբերում:

Ինչպէս յայտնի է, դուման ներկայ տարվայ յունվարի 30-ին ընդունեց 5-ամեակների խնդիրը և յանձնարարեց վարչութեանը մշակել համապատասխան կանօններ: Ահա այդ կանօնների նախագիծն էր, որ ներկայացվեց Դումային:

Ըստ կանօնադրութեան՝ քաղաքային վարչութեան բոլոր մշտական (շտատնի) ծառայողները, հաշւելով ծառայութիւնը առաջին 5-ամեակի սկիզբը 1909 թւի յունվարի 1-ից, ստանալու են յաւելեալ վարձատրութիւններ իրանց ռոճիկներից բացի: 5-ամեակները լինելու են 3-ը միայն. առաջինը լրանալուն պէս՝ նրանք կը ստանան յաւելեալ վարձատրութիւն իրանց ռոճկի 10%-ը, երկրորդը լրանալուց՝ 20%-ը ի-

րանց ստացած ռոճկի, իսկ երրորդը լրանալուց՝ ստանալու է 30% ստացած ռոճկի։

Ցաւելեալ վարձատրութեան չափը որոշելու համար հիմք է ընդունվելու այն ռոճիկը, որ ծառայողը ստանալիս է եղել 5-ամեայ ծառայութիւնը լրացնելու օրը։

Երկար հակաճառութիւններ տեղի ունեցան այն խնդրի շուրջը, թէ որբերի դատարանի ծառայողներին էլ հաշւել քաղաքային վարչութեան ծառայողներ, թէ ոչ։ Վճռվում է չը հաշւել։ Նոյնպէս և հրդեհաշէջների խմբին։

Զեկուցանող Մ. Ն. Աթաբէկեանի տուած բացատրութիւններից ու լուսաբանութիւններից յետոյ, կանոնադրութեան նախագիծը կարդացվեց յօդուած առ յօդուած և թեթև ուղղումներով ու կրճատումներով ընդունվեց։

Իրաւասու Մամուլեան հարց է տալիս.— «Ե՞րբ է վերջապէս վարչութիւնը ներկայացնելու դումային վարչութեան ծառայողների կազմի վերակազմութեան ծրագիրը, որ սերտ կապ ունի այժմս քննվող 5-ամեակի հարցի հետ»։

Իրաւասուի հարցը շատ տեղին էր, և ամեն կողմից էլ լսվում են շշուկներ. «Ճիշդ է ասում»։

Նախագահ Գ. Դ. Ժուրուլին յայտնում է, որ մօտիկ ապագայում կը ներկայացվի ի քննութիւն դումային։

Մ. Ա. Զաբար տեղեկութիւն է տալիս մսի վերաբերեալ պարտադիր որոշումների մասին։

Ա. Բաքով առաջարկում է պարտադիր որոշումների մէջ մացնել, որ քաղաքային վարչութեան շաբթէ-շաբաթ տվեալք տեղեկատու գներով ղեկավարվեն մսագործները։

Նրան նկատում են Ա. Ն. Միլով, Մն. Մարտիրոսեան և ուրիշները, որ տեղեկատու գները սպառողների համար են միայն, որ սակագինը վերացնելով և որոշելով, որ միսը վաճառվի տեսակների վերածելով, առևտուրը դարձնվում է ազատ, որ տեղեկատու գները ոչ այլ ինչ են, եթէ ոչ սովորական բորսային բիւլլէտեններ։

Դուման աւելի շատ հետաքրքրվում է մսի տեսակների քանակով։

Չը նայելով, որ տեսակները արդէն նկարի վրա պատրաստ կպցված էր գրատախտակին, բայց ըստ երևոյթին նա վրիպում է ընդհանուրի աչքից։

Դուման մաքերի փոխանակութիւնից յետոյ, որոշում է տեսակների մշակելը թողնել վարչութեանը։

Վերջում, բաւականին տաղտկալի կրկնութիւններով, քննութեան նիւթ դարձաւ Թիֆլիսի գոյքերը կրկնակի փոխադարձ ապահովագրող նախահաշիւը հաստատելու հարցը։

Իրաւասուներից շատերը, երևում էր, որ անգիտակ էին իրանց՝ իրաւունքներին։

Պարզվում է, որ յիշեալ ապահովագրական ընկերութեան գործերը կաղալով են առաջ գնում, գործառնութեան շրջանառութիւնը կրճատվում է։

Դուման իր այդ հիմնարկութեամբ պէտք է զբաղվի լրջօրէն, որպէսզի վերացնի նկատելի թերութիւնները։

Իրաւասու Սուլխանեան, Վասիլիեվ և ուրիշները պահանջում են յետաձգել աշնանը։ Դուման որոշում է յետաձգել աշնանը և պատրաստել կարեւոր տեղեկութիւնները, իրաւասուներին գործերի դրութեանը ծանօթացնելու համար։

Նիստը փակվում է ժամը 11-ից քիչ անց։

Պէտք է նկատել, որ այդ օրվայ նիստը ընթանում էր բաւականին անկարգապահ. իրաւասուները խօսում էին իրար հետ ընտանեբար, խանգարելով ուրիշներին. կարծես ոչ պաշտօնական նիստ լինէր։

Աշխատակից

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Եղանակները Շուշու օքրջանում

Շուշի, 3 յունիսի

Մեզանում եղանակները դեռ անձրևային են. ամպերը երկնքից չեն հեռանում, կարծես վճռած լինեն փթեցնել ամեն ինչ։ Երբեմն էլ կարկտախառն անձրև է գալիս, որը իր հերթին է կրկնապատկում արտերի վնասը։

Եւլախից եկող ամարանոցաւորները գանգատվում են, որ կառապանները ըստ իրանց քէֆի՝ կրկնապատիկ գներով են բերում ճանապարհորդներին, միաժամանակ և խիստ նեղութիւն են տալիս։

Ա. Ա.

—

Խուզարկու շունը մի փոքր սխալված

Զաքաթալա, 6 յունիսի

Երկու օր սրանից առաջ Գօգօմ թուրքաբնակ գիւղում պատահել է հետևեալ դէպքը։

Զարագործները ներս խուժելով մի գիւղացու տուն՝ կոտրում են անդուկը և միջի եղած փողն ու զանազան արժէքաւոր իրերը հանում և անյայտանում։

Գիւղացին խեղոյն և եթ յայտնում է այդ մասին իրանց գիւղի տանուտէրի օգնականին. վերջինս էլ՝ Զարօ-Մուխախի գաւառակի կառավարչին։

Կառավարիչը իր հետ վերցնելով խուզարկու ոստիկանական շունը՝ շտապում է դէպքի վայրը՝ առանց յայտնելու իր գալու մասին տանուտէրի օգնականին։

Շունը հոտոտելով կոտրված անդուկը՝ սկսում է փնտռել գողին։ Գիւղում տնէտուն, փողոցէ-փողոց ընկնելով, վերջապէս մտնում է մի տուն և ցոյց տալիս խսկական գողին. բանից դուրս է գալիս, որ «խսկական» գողը ոչ այլ ոք է եղել, եթէ ոչ նոյն ինքը տանուտէրի օգնականը, որը դժբաղդութիւն է ունեցել կոտրված անդուկը վըկաների ներկայութեամբ զննելու և իր ձեռքով դէս ու դէն դարձնելու։

Բաբգէն Բէկ-Ցովսէփեան

—

Կարսի քաղաքային դպրոցը

Կարս, 6 յունիսի

Ուսումն. տարվայ սկզբում դպրոցում կար 300 աշակերտ, իսկ տարվայ վերջում, քննութեան ժամանակ, 260. դպրոցը ունի երեք դասատուն 6-ամեայ դասընթացով։ Ունի նաև առանձին մանկավարժական բաժին երկամեայ դասընթացով։ Այս բաժնում աւարտողները մտնում են ուսուցչ. ասպարէզ և գնում գիւղերը։ Այս տարի այս բաժնում աւարտեցին 18 հոգի, որոնցից 13-ը յոյն են, 2-ը հայ, 2-ը ռուս և 1-ը քիւրդ։ Իսկ քաղ. դպրոցն աւարտեցին 22 հոգի. որոնցից 13-ը յոյն, 4-ը հայ, 2-ը ռուս, 2-ը մոլոկան։ Հարցաքննութիւնները գլխաւոր առարկաներից տեղի ունեցան ամսակներով և սկսվեցին մայիսի 10-ին ու վերջացան յունիսի 3-ին։ Իսկ յունիսի 4-ին կատարվեց հանդիսաւոր մաղթանք, որից յետոյ ժողովրդական դպրոցների տեսուչ Ալ. Բագումովսկին, շնորհաւորելով աւարտող մանկավարժներին, մի ճառով բացատրեց առ հասարակ մանկավարժների պարտականութիւնը և դրանց անելիք ծառայութիւնը հայրենիքի և ժողովրդի համար։ Սրանից յետոյ խօսեցին աւարտող մանկավարժներից մի քանիսը իրանց կատարելիք պարտականութեանց մասին և շնորհակալութիւն յայտնեցին տեսուչներին և ուսուցիչներին։

Այնուհետև բաժանվեցին աւարտման վըկայականները։ Հանդէսը վերջացաւ ժամը 2-ին, և փակվեցին դպրոցի դռները մինչև օգոստ. 25-ը։

Սարիբէգ Տէր-Մելքիսեդեկեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

ԹԻՖԼԻՍ

◆ Ուրբաթ, յունիսի 13-ին նշանակված է դումայի տեխնիկական յանձնաժողովի նիստը պոլիտեխնիկական արուարձանի հարցը քննելու և կանոնաւորելու։

◆ Յունիսի 12-ին կը կայանայ աճուրդ Թիֆլիսի պոլիտեխնիկական ինստիտուտի շինութեան հողային աշխատանքների վերաբերեալ։

◆ Քաղաքային լոմբարդը, նոր բնակարան (Ալ. Մելիք-Ազարեանի նոր տունը) տեղափոխելու պատճառով, յունիսի 11—15 փակ կը լինի։ Ամսիս 15-ին լոմբարդը վերջնականապէս կը տեղափոխուի, իսկ 16-ից կը սկսվեն գործառնութիւնները։

◆ Պոլիտեխնիկումը կառուցող գլխաւոր կոմիտէտը ստացել է Մ. Գ. Ալիբէգեանից 20,000 ռուբլի ինստիտուտի շինութեան գործի համար։

◆ Մէշչանների լիազօրների յունիսի 7-ին կայացած ժողովը, որ պէտք է զբաղվէր, բացի ընթացիկ գործերից, նաև վերաստուգիչ յանձնաժողովի հաշւի քննութեամբ,—որոշեց, նախ քան այդ հաշւի քննելը, տպագրել այն և բաժանել լիազօրներին։ Դրա հետ միասին յետաձգվեց մի քանի հարցերի քննութիւնը։

◆ Յունիսի 8-ին քաղաքի հացթուխաբանների ծառայողները գործադուլ արին։ Նրանք տէրերին ներկայացրել են մի շարք տնտեսական պահանջներ։ Անցեալ օրը տէրերը հաց թխեցին առանց ծառայողների օգնութեան։

◆ Երէկ ոստիկանապետը կանչեց բանւոր-գործադուլարարների ներկայացուցիչներին և հացթուխարանների տէրերին և համոզեց համաձայնութիւն կայացնել։ Արհեստաւորաց վարչութիւնը հրատարակելու է կանոնների յատուկ մի գրքոյկ, որի մէջ լինելու են որոշեալ պայմաններ և որոնք դրվելու են երկու կողմից էլ հաւասարապէս. հակառակ դէպքում պարտազանցները ենթարկվելու են պատժի։ Տէրերը և բանւորների ներկայացուցիչները համաձայնեցին։ Եւ երէկվանից գործը սկսել են։

◆ Պոստ-հեռագրական գլխաւոր վարչութեան կարգադրութեամբ շուտով Թիֆլիսի և Բագուի միջև հաստատելու են նոր և լաւ՝ «Բօդօ» տեսակի ապարատներ հեռագիրները շուտ փոխանակելու համար։

◆ Այսօր երեկոյեան կայսեր. Կովկ. Գիւղատնտեսական Ընկ. բնակարանում կը կայանայ ժողովրդական համալսարանի ընկ. վարչութեան անդամների վերջին նիստը։

◆ Երդուեալ հաւատարմատար Ն. Մ. Դոլուխանեան թոյլտուութիւն է խնդրում նահանգապետից Թիֆլիսում հրատարակելու ռուսերէն լեզուով մի ամենօրեայ թերթ «Кавказское Слово» անունով։

◆ Էկսկուրսիայով Թիֆլիս են եկել Պետերբուրգի կանանց դասընթացների ուսանողները և առևտրական ինստիտուտի ուսանողները։

◆ Հալաբարի արական Վ-րդ գիմնազիան աւարտել են 17 հոգի, որոնցից երկուսը, այն է՝ Գուրեվիչ և Պեալինով՝ ոսկէ մեդալով։

◆ Ժողովրդական Համալսարանների Ընկ. վարչութիւնը որոշել է Դիլիջանում դասընթացքներ բանալ հասակաւորների համար։

◆ Դումայի բիւջետային յանձնաժողովը հաւանութիւն է տուել ներքին գործերի մինիստրութեան այն օրինագծին, որի հիման վրա 1913—1916 թ. թ. Սև-ծովի կովկասեան ափերի ժանտախտը ուսումնասիրելու համար բաց է թողնվելու 25,000 ռուբլի։

◆ Բագուից հաղորդում են, որ Թաղիևի գործարանում աշխատող և գործադուլ բանւորների միջև ընդհարում առաջացաւ։ Վիրաւորված են մի քանի հոգի, ձերբակալված են 24 մարդ։ Գործադուլի ժամանակ ընդամէնը ձերբակալված են 150 հոգի։ Նաւթարդիւնաբերական բանւորների միութեան վարչութիւնը հեռագիրներով խնդրում է Պետական Դումայի պատգամաւորներ Սկօբելևին և Պետրովսկիին անմիջապէս գալ Բագու։ Գործարաններում զինուորական ուժեղ հսկողութիւն է սահմանված։

◆ Անցեալ մայիս ամսում քաղաքային առաջին ապաստարանում գիշերել են 121 տղամարդ և 2 կին ընդամէնը 2082 անգամ։ Ըստ ազգութիւնների նրանք բաժանվում են հետևեալ կերպով՝ ռուսներ՝ 40 տղամարդ, հայեր՝ 46 տղ. և 2 կին, վրացիներ, 28 տղ., լեհեր՝4 տղ., գերմանացիք՝ 1 տղ. և զանազան ազգութիւններից 2 տղ.։

◆ Ստացանք 1) ս. Գէօրգ եկեղեցու դպրոցի ծխական հոգաբարձութեան միամեայ գործունէութեան (1913 թ.) համառօտ տեղեկագիրը՝ 2) բժ. Ա. Բուդուղեանի հրատարակութեամբ լոյս տեսած № 11-րդ գիրքը «Զօրավարի ընծան», գ. 20 կ.։

—

ԿՈՎԿԱՍ

◆ Մեզ հաղորդում են, որ Բորչալուի գաւառում, Լօռու ճանապարհի վրա, որը տանում է դէպի սարերը, ղզլախեցի աւազակ Ցակոբի ձեռքով գերվել է կալուածատէր Արշաւիր Թումանեան և անտառապահ Ղազարեան։ Բայց յայտնում են, որ անտառապահը բաց է թողնվել յունիսի 8-ին, իսկ Թումանեանը յունիսի 9-ին։ Երկուսն էլ անվնաս են։ Աւազակները անցել են Ղազախի գաւառը. ոստիկանութիւնը հետևում է նրանց։ Թիֆլիսի նահանգապետը խուզարկու բաժանմունքի պետի հետ միասին մեկնեցին դէպքի վայրը։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ՏՈՒԲԵՐԿՈՒԼՕԶԸ ԲՈՒԺԵԼՈՒ ՆՈՐ ՄԻՋՈՑ

I

Ո՛չ մի հիւանդութիւն մարդկութեան միջից այնպիսի անհուր թւերով զոհեր չի տանում, որքան տուբերկուլօզը։ Հէնց միայն Ֆրանսիայում տարեկան մօտ 85,000 հոգի են մեռնում տուբերկուլօզից։ Թէև այդ հիւանդութեան դէմ ակտիվ կռիւ է մղվում մանաւանդ այն օրվանից, երբ Ռոբերտ Կօխը գտաւ տուբերկուլօզի բացիլը (1882 թ.), թէև այդ գիւտից յետոյ հազարաւոր ընկերութիւններ կազմակերպվեցին բոլոր քաղաքակիրթ երկիրներում տուբերկուլօզի դէմ կռւելու համար և տասնեակ հազարաւոր սանատօրիումներ հիմնվեցին նոյն նպատակով, թէև հազարաւոր գիտնականներ երկար տարիների ընթացքում ուժեղ յոգնեցրին ու իրանց կեանքը մաշեցին մարդկութեանը տուբերկուլօզի ճանկերից փրկելու մի արմատական միջոց գտնելու համար, սակայն ստացված արդիւնքը դեռ շատ միջակ է. այդ յամառ հիւանդութիւնն այնու ամենայնիւ դեռ շարունակում է, թէև մի քիչ աւելի թոյլ չափերով, անել իր չարիքները հասարակական բոլոր դասակարգերի և առանձնապէս սեփականազուրկ դասակարգի մէջ, ուր նրա դէմ կռւելու միջոցների պայմանները խիստ ողբալի են կամ իսպառ գոյութիւն չունեն։ Այսպէս, նորագոյն ստատիստիկների համաձայն, տուբերկուլօզը տարեկան 1000 մարդուց Ռուսաստանում 5 մարդ է մահացնում, Ֆրանսիայում՝ 4, Գերմանիայում՝ 3, Անգլիայում՝ 2 և այլն։

Հասարակական այս խոշոր չարիքը առաջն առնելու մեծ պրօբլեմի լուծմամբ, ինչպէս ասացինք, շատ պատոլօգներ ու բըժիշկներ են զբաղվել, սակայն մինչև այսօր տուբերկուլօզի դէմ մի արմատական միջոց դեռ գտնված չէ։ Արև, մաքուր օդ, լաւ սնունդ և առողջապահութիւն, տուբերկուլին, կրէօզոտ և մի շարք ուրիշ դեղօրայք փոքր չափով են պակասեցնում տուբերկուլօզից մեռնողների թիւը. նրանք թէև ունեն իրանց բարերար ազդեցութիւնը, սակայն չեն կազմում այն արմատական միջոցը, որին մեծ անձկութեամբ կարօտում է մարդկութիւնը։

Այսօր, սակայն, թւում է, որ այդ խոշոր պրօբլեմը մօտենում է իր արմատական լուծմանը. ասում ենք թւում է, որովհետև տուբերկուլօզի դէմ գտնված նոր և արմատական միջոցը դեռ նորածին է և նրա ապագայ պտուղները դեռ անորոշ։

Այդ նոր միջոցը գտել է նորերս՝ ժընևցի երիտասարդ փաստաբան Հէնրի Սպալինգերը, որ տարիներից ի վեր մի կողմ թողած դատարանն ու իրաւաբանական ճառերը՝ նուիրվել է ընդհանրապէս բակտէրիօլօգիական գիտելիքների և մասնաւորապէս տուբերկուլօզի ուսումնասիրութեանը։ Չորս տարի անընդհատ ժընևում իր մասնաւոր լաբօրատորիայում աշխատելուց յետոյ—մի աշխատանք, որի վրա նա կէս միլիոն ֆրանկ դրամ է ծախսել իր սեփական միջոցներից—Հէնրի Սպալինգերը սրանից հինգ շաբաթ առաջ երեք յայտնի բժիշկների հաւանութեամբ Պարիզի բժշկական ակադեմիային մի հետաքրքրական զեկուցումն է ներկայացրել տուբերկուլօզը բուժելու մի նոր միջոցի մասին, որի ընթերցումը, կատարված պրօֆ. Լըտիւլլի միջոցով, մեծ ոգևորութիւն է առաջ բերել ակադեմիկոս ժողովականների մէջ։

Արդ, տեսնենք, թէ ինչումն է կայանում Հէնրի Սպալինգերի գտած այդ նոր միջոցը և ի՛նչ արդիւնք են տուել նրա կատարած բազմաթիւ փորձերը կենդանիների և մարդկանց վրա։

Որպէս արդիւնք իր չորսամեայ աշխատանքների՝ Հ. Սպալինգերը կանգ է առել երկու կարգի նիւթերի վրա, որոնք հեղուկ դրութեամբ պիտի սրսկվեն տուբերկուլօզով բռնված հիւանդի մկանների մէջ տարբեր քանակով ու գործածութեան տարբեր եղանակով, նայած հիւանդի մարմնակազմի ընդհանուր դրութեանը և հիւանդութեան թոյլ կամ զօրեղ թափին։ Առաջին նիւթը մի տուբերկուլօզային անտիժէն է (antigène tuberculeuse)։ Ընթերցողին հասկանալի կացուցանելու համար այս նիւթի էութիւնը, մենք ստիպված ենք նիւթից դուրս գալ և մի քանի հակիրճ բացատրութիւնների մէջ մանել։ Անտիժէն են կոչվում մարդկային և առհասարակ կենդանական մարմնակազմին օտար այն բոլոր նիւթերն ու կենդանի օրգանիզմները (զանազան թոյներ, օտար աբեան գնդակիկներ, օտար սպիտակուցային նիւթեր, միկրօբներ, պարազիտներ և այլն և այլն), որոնք կենդանի մարմնակազմի մէջ մտնելով՝ ծնունդ են տալիս նրա արեան մէջ մի այլ նիւթի, որին ասում են անտիկօր (anticorps)։ Իւրաքանչիւր անտիժէն մարմնակազմի մէջ առաջ է բերում իր համապատասխան անտիկօրը, որի նպատակն է առ հասարակ չէզոքացնել անտիժէնի ներգործութիւնը, թուլացնել, հիւծել նրան և ի վերջոյ միանգամայն անվնաս դարձնել նրան կենդանի մարմնակազմի համար։ Անտիկօրի կազմվելու շնորհիւ է, որ որոշ մարդիկ կամ կենդանիներ այս կամ այն հիւանդութեան նըկատմամբ անպարտելիութիւն (immunité) ունեն։ Նոյն անտիկօրի ներկայութեան շնորհիւ է, որ որոշ հիւանդութիւններ այլևս չեն կրկնվում կամ կրկնվում են շատ ուշ, տասը, քսան և աւելի տարիներ յետոյ, նայած անտիկօրի դիմացկանութեանն ու մարմնակազմի մէջ անաղարտ ու ակտիվ մնալու տևողութեանը։

Հ. Սպալինգերի տուբերկուլօզային անտիժէնը թունաւորութեան տեսակէտից ունի տարբեր աստիճաններ, տարբեր սերիաներ. նա պատրաստել է չնչին թունաւորութիւն ունեցող, խիստ զօրեղ թունաւորութիւն ունեցող և այս երկուսի արանքում հնարաւոր բոլոր աստիճանի անտիժէններ, որոնց նա դասաւորել է թունաւորութեան ույժն աճելու կարգով մի շարք սերիաների։

Երկրորդ նիւթը, որ գտել է Հ. Սպալինգերը, երկու տեսակի ֆերմէնտներ են, ֆերմէնտ A. և ֆերմէնտ B., որոնց քանակի փոփոխութեամբ կարելի է փոփոխել սրսկման ներգործութեան թափը։

Տուբերկուլօզային անտիժէնի սերիաների ընտրութիւնը սրսկման համար՝ կախված է հիւանդութեան սաստկութեան աստիճանից և հիւանդի մարմնակազմի ընդհանուր առողջական դրութիւնից։ Այսպէս, եթէ տուբերկուլօզով բռնված հիւանդի դրութիւնը խիստ ծանր է, խիստ կրիտիկական և նրա տաքութիւնը՝ բարձր, հարկաւոր է այդպիսուն սրսկել նախ առաջին սերիայի անտիժէնը, որ ամենից պակաս թունաւորն է։ Այնուհետև, երբ օրգանիզմի հիւսուածքները, գլխաւորապէս արիւնը, որոշ քանակի անտիկօր են առաջացրած լինում և երբ առողջապահական նպաստակայարմար պայմանների պահանջներով խնամված հիւանդի մարմնակազմի ընդհանուր դրութիւնը որոշ աստիճանի բարելաւված է լինում, սրսկում են երկրորդ սերիայի անտիժէնը, որ աւելի զօրեղ ու թունաւոր է, քան առաջինը, և ապա աստիճանաբար սրսկելով հետզհետէ թունաւոր սերիայի անտիժէններ՝ հասնում են վերջապէս այն կէտին, երբ հարկաւոր է ու կարելի է սրսկել ամենաթունաւոր անտիժէնը, այսինքն՝ տուբերկուլօզի բացիլները կազմող նիւթերը համարեա նոյնութեամբ, առանց որ հիւանդը թունաւորման և կամ այլ վտանգաւոր նշաններ ցոյց տայ կամ սրսկումներին դիմանալ չը կարողանայ։

Հիւանդութեան մէջ դեռ քիչ առաջացած, թեթև, սակայն իրանց թուքի մէջ արդէն տուբերկուլօզի բացիլներ ունեցող հիւանդների բուժումը, որ անհամեմատ աւելի դիւրին է, քան ծանր հիւանդներինը, տեւում է հինգից վեց շաբաթ, իսկ ծանր հիւանդներինը՝ մի քանի ամիս, որովհետև վերջիններին աստիճանաբար աւելի թունաւոր անտիժէններ սրսկելու գործողութիւնը անհամեմատ աւելի դանդաղութեամբ, զգուշութեամբ և համբերութեամբ պիտի կատարվի։

Սրսկումների համար պատրաստված անտիժէնների հետ խառնված է A. կամ B. ֆերմէնտը, նայած հիւանդի մարմնակազմի առանձնայատկութիւններին, հիւանդութեան աստիճանին և բուժման ցուցմունքներին։

Անտիժէնների և A. կամ B. ֆերմէնտի սրսկումների հետ զուգընթացաբար հարկաւոր է սրսկել, մանաւանդ ծանր հիւանդներին, հինգ տեսակի ճարպային նիւթերից (matières lipoides) և մի շարք ուրիշ ֆերմէնտներից բաղկացած կաթնանման մի հեղուկ՝ հիւանդի երակների կամ մկանների մէջ։ Այս վերջին հեղուկի յատկութիւնն է փոխել հիւանդի մարմնակազմի միջավայրը և նրան նպաստաւոր դարձնել անտիժէնների ներգործութեան համար այն ուղղութեամբ, որ անտիժէնները նոր, բարեփոխված միջավայրի մէջ ընդունակ լինեն աւելի դիւրութեամբ և աւելի մեծ քանակով անտիկօրներ առաջացնել։

Այս երկու տեսակի սրսկումները (անտիժէններ+ֆերմէնտ A. կամ B. և հինգ ճարպային նիւթեր+մի շարք ուրիշ ֆերմէնտներ) պիտի կատարվեն ամեն օր. թէև շաբաթական մի անգամ կատարվելով ևս բաւական շօշափելի արդիւնք ստացվել է։

Տուբերկուլօզով բռնված հիւանդներից նրանք, որոնց ույժը դեռ ներում է անկողին չը մտնել և ոտքի վրա անցկացնել, այս նոր միջոցով բուժվելու ընթացքում ևս կարիք չեն զգում անկողին մտնելու և մինչև անգամ կարողանում են շարունակել իրանց առօրեայ զբաղմունքները, եթէ սրանք ծանր աշխատանքներ չեն։

Ժընև Ա. Զ.

ՄԱՄՈՒԼ

Թիֆլիսում լոյս տեսաւ փիլ. դոկտոր Ս. Թառայեանի խմբագրութեամբ «Востокъ» անունով թերթի առաջին համարը։

Լրագրի ճակատին իբրև նշանաբան գրըված են. «Ըմբռնի՛ր, սիրի՛ր, ստեղծագործի՛ր» խօսքերը։

Առաջնորդող յօդուածում, որ կրում է «Ցծ երթաս» խորագիրը, խմբագիր Թառայեան ասում է.

Եւրօպական քաղաքակրթութիւնը հասել է իր գագաթնակէտին...

Եթէ ոչ այսօր, բայց վաղը մարդը կը դադարէ աշխատելուց, որովհետև ամեն բան նրա համար կանէ մեքենան և կանէ աւելի լաւ ու աւելի շուտ... Մարդը ովկիանոսի յատակում գանձ է որոնում... Մարդը թռչւորում է երկնքում արծուից էլ լաւ...

Աէրօպլանի բարձրութիւնից նա դիտում է երկիրն, հսկակապ քաղաքներին և ասում է ինքն իրան. «Այս ամենը ես եմ ստեղծել, ես՝ հանճարեղ եմ...»։

Բայց...

Իր հոգու խորքում, շարունակ անյեղատելի կերպով նա իրան հարց է տալիս. «Բայց բաղդաւո՞ր եմ ես...»։

Կուլտուրան՝ կուլտուրայով, քաղաքակրթութիւնը՝ քաղաքակրթութեամբ... բայց բաղդաւո՞ր եմ ես...

«Լինե՞լ, թէ չը լինել» անա հարցը։

Այնուհետև նկարագրելով երիտասարդ ուսանող-ուսանողուհիների ինքնասպանութեան դէպքերը, ինչպէս և շեշտելով, որ եւրօպական քաղաքակրթութիւնը արևելեան քաղաքակրթութեան հարազատ ու միակ դուստրն է, Թառայեան վերջացնում է.

Պատասխանիր մեզ, վերջապէս, դու мадемазель Եւրօպուշկա, ծ՞ր ես գնում դու և ծ՞ր ես տանում մեզ՝ Արևելքի զաւակներիս...

Համոզված, որ Եւրօպան անպատասխան կը թողնէ Թառայեանի կոչը, մենք կը սպասենք, թէ ի՛նչ կասեն Ս. Թառայեանի ինքնատիպ քարոզին տեղական ռուս մամուլի օրգանները։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Զաքաթալա, 6 յունիսի

Կարդալով «Մշակի» № 119-ում Սօյդաղէի՝ տեղւոյս հայոց դպրոցի մասին տուած միանգամայն սխալ տեղեկութիւնները՝ յայտնում եմ, որ թեմիս տեսուչ Տէր-Միքաէլեանը շրջագայել է դպրոցս մարտի 7-ին և ուսումնականի վերաբերմամբ ընդհանրապէս գոհացուցիչ դիտողութիւններ մացրել մատեանի մէջ և ոչ թէ ուսուցիչներին հաշտեցնելու համար մի երկու անգամ եկել և այն էլ անօգուտ... Բացի այդ, թեմական տեսուչը ոչ մի որոշում էլ չէ կայացրել դպրոցիս ուսուցիչներից մի քանիսին ազատելու մասին։

Աւագ ուսուցիչ՝ Եղիշէ Փարսադանեան

—

Ախալցխա, 25 մայիսի

Գ. Արապեանը «Մշակի» № 109-ում լոյս տեսած իր յօդուածում («Հոգաբարձական ընտրութիւն») աշխատել է յանձնաժողովիս գործունէութեան վրա ստուեր ձգել։ Թէ որքան համապատասխանում է նրա դրութիւնն իրականութեանը, այդ մասին թող խօսեն փաստերը։

Հոգաբարձութեան գործունէութիւնը քննող յանձնաժողովս իր տեղեկագիրն ու եզրակացութիւնը կազմել է մուտքի և ելքի մատեանից, պաշտօնական թղթերից և արձանագրութիւններից։ Երբէք թոյլ չէ տուել մտացածին մի կէտ մացնել, որը սորութիւն է յանձնաժողովի համար և պախարակելի ընդհանուր ժողովի կողմից։ Նա երբէք հակառակորդ չէ եղել հոգաբարձութեան, ով որ էլ լինի նրա անդամը, քանի որ իր ընտրածն է, և հոգաբարձութեան տապալելու մտադրութիւն երբէք չէ ունեցել։

Խօսենք փաստօրէն։

Յանձնաժողովս վերջացնելով իր գործը պարտք համարեց նախապէս իր զեկուցման մի օրինակը ուղարկել հոգաբարձութեան՝ ժամանակ տալով մինչև ընդհ. ժողովում քննվելը պատրաստել իր բացատրութիւնը այն ապօրինի կէտերի դէմ, եթէ յանձնաժողովս թոյլ է տուել ներմուծել իր զեկուցման մէջ։

Այժմ տեսնենք թէ ի՛նչ եզրակացութիւն արեց ընդհ. ժողովը յանձնախմբիս զեկուցման առիթով։

Շատ հեռուն կը տանէ և լրագրի էջերը

Թոյլ չեն տայ մանրամասնօրէն խօսել ընդհ. ժողովի որոշման մասին. բաւականանում ենք յիշել մի քանի կէտերը։

1) Հոգաբարձութիւնը սկիզբը ցանկացել էր Խաւէթ գիւղի բերքի տասանորդի հաւաքելու գործը անուրդով տալ. եղան ցանկացողներ և առաջարկեցին 600 ր., սակայն հոգաբարձութիւնը յարմար գտաւ տնտեսական կերպով կառավարել, և հոգաբարձութիւնը՝ բացի վերոյիշեալ գումարը կորցնելուց, վնաս կրեց և մի խոշոր գումար։

2) Եկեղեցապատկան կալուածոց կառավարիչ Ա. Բայպուրդցեանի ձեռքով ծախսված՝ Խաւէթի տնտեսական կառավարութեան համար 763 րուբլին ելքի մէջ չէր մտցված. բնական է՝ այդ առիթով հոգաբարձութեան կրած վնասը նը պարզվի։ Յանձնաժողովս այդ գտել էր կառավարչի թղթերից։

3) Հոգաբարձութեան նախագահը Խաւէթից ստացված մօտաւորապէս 2000 պուդ յարդը ինքնագլուխ ընծայում է սուլտացիներին, որը ի վերջոյ՝ կառավարչի խօսքով՝ սուլտացիք վաճառում են 1100 րուբլով։

4) Հոգաբարձութեան նախագահն ու իր մի ընկերը ուղևորվում են Թիֆլիս՝ վերցնելով հոգաբարձութեան դրամարկղից ճանապարհածախս, բայց ինչ գործի համար՝ յայտնի չէ արձանագրութիւնից, այլ ասված է՝ վեհ. Կաթողիկոսին տեսնելու։

Խօսքերիս վկայ են յանձնաժողովիս զեկուցումը, ընդհ. ժողովների արձանագրութիւնները, ուր ի վերջոյ ասված է. «Ընդհ. ժողովս գտնելով յանձնաժողովի զեկուցումը միանգամայն իրաւացի՝ հիմնված փաստաթղթերի վրա, իսկ հոգաբարձութեան կողմից ներկայացրած բացատրութիւնը հիմնովին անբաւարար՝ բոլորը ներկայացնել առաջնորդին տնօրէնութեան»։

Այժմ այդ թղթերը գտնվում են առաջնորդի մօտ, բայց դժբաղդաբար մինչ ցարդ վերջինս չէ յայտնած իր եզրակացութիւնը։

Մի քանի խօսք էլ երեք հոգաբարձուների վերընտրութեան մասին։

Լուրեր էին պտտում, որ՝ յանձնաժողովիս զեկուցման և ընդհ. ժողովի արձանագրութեանց հիման վրա՝ առաջնորդը, գտնելով հոգաբարձութեան գործունէութիւնը ոչ օգտաւէտ ուսումնարանների համար, կամեցել էր նրանց հեռացնել պաշտօնից, սակայն աչքի առաջ ունենալով նրանց պաշտօնավարութեան ժամանակամիջոցի մօտակայ լրանալը՝ չէ կամեցել նրանց վարկաբեկել, և մենք գտնում ենք այդ կարգադրութիւնը խոհական։ Ախալցխայի ժողովրդի սառն և անտարբեր վերաբերմունքից դէպի հասարակական գործերը՝ օգտւած քաղելով մեր հոգաբարձուները՝ վերջին ժողովում, ուր հազիւ 50 մարդ էր հաւաքվել, որոնցից մեծամասնութիւնը ուսուցիչներ են եղել և իրանց համախոհները՝ վերընտրվել են երեքը. կը հաստատվե՞ն արդեօք վերընտրվածները իրանց պաշտօնի մէջ, այդ դեռ հարց է. մի քիչ սպասենք։ Կարծում ենք ամեն բան պարզ է։

Նախագահ յանձնաժողովի՝
Ց. Ցակոբեանց

Անդամներ՝
Դաւիթ Քուփալեանց, Կարապետ Ահարոնեանց, Լ. Հէպէպեան, Ց. Աւետիսեան։

ԿԱՆԱՆՑ ՀԱՐՑԸ

ԿԻՆԸ ԵՒ ԿԱՆԱՆՑ ՀԱՐՑԸ

V

Անցնելով կանանց հարցի տեսութեանը Ռուսաստանում, պէտք է ասել, որ եթէ հետևելու լինենք ռուս կնոջ զարգացման պատմութեանը, մենք կը տեսնենք, որ ռուսական կեանքի պրոգրեսիվ առաջադիմութեան հետ զուգընթացաբար բարւոքվում է և կնոջ դրութիւնը։

Ճիշդ է, հին դարերին Ռուսաստանում կինը ազատ ու անկախ էր, բայց նահապետական կարգերի զարգացման հետ՝ կինը հետզհետէ կորցնում է իր ազատութիւնը։ Տերեմական, փակ կեանքի հետ միաժամանակ սկսվում է կնոջ կատարեալ ստրկացումը. այդ ժամանակաշրջանում կինը ընտանիքում ենթարկվում է ամենակոպիտ վիրաւորանքների, ծեծի, տանջանքների, որպէս մի անբան կենդանի, որին մտրակում են ամեն քայլափոխում, և նա չէ համարձակվում բողոքել կամ պաշտպանվել, և միայն 17-դ դարից՝ տերեմական կեանքի անհետացման հետ՝ սկսում է թեթևանալ կնոջ դրութիւնը։ Պետրոս Մեծի ռէֆորմները հիմնաւորապէս փոխում են նահապետական կեանքի ձևերը, կերպարանափոխվում է ընտանեկան նիստ ու կացը, փոխվում, բարւոքվում է հետզհետէ և կնոջ դրութիւնը։ 18-դ դարի վերջում, 19-դի սկզբում սաղմնվում է ռուս կնոջ սանտիմենտալ, ռոմանտիկ ինստիտուտկայի տիպարը. ասվում է՝ Կարամզինի, Ժուկովսկիի ազդեցութիւնը։ 30-ական թւականներում ոչ պակաս կուլտուրական ազդեցութիւն է ունենում ռուս կնոջ զարգացման վրա Ժորժ-Զանդը, որի վէպերը գարթեցնում էին կնոջ ինքնագիտակցութիւնը, կանչում էին նրան դէպի բարոյական ազատագրութիւն։

Այնուհետև 60-ական թւականների ընկերամտական ուղղութիւնը առաջ է բերում և կնոջ էմանսիպացիայի հարցը։ Կնոջ առաջ բացվում են բարձրագոյն դպրոցները, բարձրանում է կնոջ մտաւոր մակերևոյթը, և այդ հանգամանքը փոխադարձաբար նպաստում է հասարակութեան բարոյական, մտաւոր առաջադիմութեանը։ Գիտութեան և գաղափարական գործունէութեան ծարաւի կինը երևան է գալիս հասարակական ասպարէզում։

Առաջադէմ ռուս կնոջ մէջ անդրադառնում են իր հայրենիքի լաւագոյն գործիչների իղձերը, նրա մէջ մարմնանում է ռուս ժողովրդի լաւագոյն գծերը. ռուս առաջադէմ կինը վսեմ գաղափարների՝ բարու, ճշմարտութեան, ազատութեան արտայայտիչ է դառնում։

Գուցէ և ոչ մի երկրի կանայք չեն տուել այնչափ գաղափարական, յանուն հայրենիքի ազատագրութեան նահատակվող, աշխարհ զարմացնող անձնազոհ հերոսուհիներ, ինչպէս որ ռուս կանայք։ Ապագայ պատմաբանը անշուշտ յարգանքով կը խոնարհվի մեր ժամանակակից ռուս կանանց այդ փայլուն դէմքերի առաջ։

Ցիշատակելով կնոջ դերը ռուս հասարակական կեանքում, պէտք է ասել, որ նրա մասնակցութիւնը զուտ կանանց շահերի պաշտպանութեան գործում՝ շատ աննշան է եղել մինչև վերջին ժամանակները։ Որպէս կազմակերպված կանանց շարժումի արտայայտութիւն պէտք է համարել կանանց առաջին կազմակերպութեան՝ որոշ քաղաքական ծրագրով՝ «կանանց իրաւահաւասարութեան համառուսական միութեան» երևան գալը 1905 թ.։ «Իրաւահաւասարութեան միութիւնը» միացրել է «կադէտական» տիպի լիբերալ օպպօզիցիայի ներկայացուցչուհիներին։ Բացի ընդհանուր քաղաքական պահանջներից, նրանց ծրագրի գլխաւոր կէտերն են՝ կանանց քաղաքական ու քաղաքացիական իրաւահաւասարութիւնը։ «Իրաւահաւասարութեան միութիւնը» ռուս կանանց ամենառաւոր կազմակերպութիւններից մէկն է, ունի իր սեփական օրգանը, հրատարակում է կանանց իրաւունքները պաշտպանող գրքեր, բրօշիւրներ. բացվում են քաղաքական կլուբներ, պրօպագանդա է մղվում, ներկայացվում են պետիցիաներ. յատուկ իրաւաբանական կոմիսիան քննելով ռուս քաղաքացիական օրէնքների ժողովածուն՝ համապատասխան տեղերում ուղղումներ է մտցնում, երկու սեռերի իրաւունքները հաւասարեցնելու մտքով. այդ աշխատութիւնը ներկայացվում է Պետական Դումայի ենթա-կոմիսիային։

Նոյն 1905 թ. երևան է գալիս մի ուրիշ կանանց կազմակերպութիւն «կանանց պրօգրեսիվ կուսակցութիւն», աւելի չափաւոր, այն ժամանակվայ «խաղաղ վերանորոգիչների» պլատօրմային մօտ մի կազմակերպութիւն։

Առաջին Դումայի արձակման հետ միաժամանակ փակվեցին և կանանց քաղաքական կլուբները, իսկ կանանց վերոյիշեալ կազմակերպութիւնների գործունէութիւնը զգալի չափով սահմանափակվեց։

Հետևեալ անգամ մենք առիթ կունենանք խօսելու կանանց շարժումը Ռուսաստանում բնորոշող ուրիշ երևոյթների մասին։

Ս. Դ.-Բ.

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ.

ԱՐՁԱԳԱՆՔՆԵՐ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻՑ

Վան, 15 մայիսի

Նախորդ թղթակցութեամբս հաղորդեցի Սալախանէ գիւղի (Վարագայ վանքի սեփական) խնդրոյն ստացած վերջին երևոյթի մասին, որով լուծումն է գտնում տարիներից ի վեր շարունակված մի բազմակնճիռ վէճ, թէև դեռ յայտնի չէ թէ բռնագրաւող Հասան աղան ինչ տեսակ ընդունելութիւն է արել կառավարութեան գործադիր պաշտօնեայից, որովհետև որչափ ճանաչում ենք նրան, նա իր որոշ հանգստութեամբ թոյլ տւողներից չէ, մանաւանդ որ քաղաքումս ունի խորհրդատուներ, նոյնիսկ պաշտօնական շրջաններում, որոնք անշուշտ իմաստուն խորհուրդներ չեն տալիս նրան։

Մի ուրիշ մխիթարական լուր հողային հարցի մասին՝ վալի Թահսին-բէյի որոշած նոր կարգադրութիւնն է Բերկրի ու Աբաղա գաւառներում։ Ցիշեալ գաւառներում գոյութիւն չունէր ցարդ մի սուր հողային հարց կամ վէճ հայի և քիւրդի միջև. բայց այնտեղ աւելի կարևոր և ընդհանուր բնոյթ ունեցող մի հարց կար. այն՝ որ նոյն տեղերում, մանաւանդ Աբաղայի դաշտում բազմաթիւ գիւղեր իրանց ընդարձակ հողերով ու արօտավայրերով պատկանում էին մի քանի քիւրդ բէգերի, խանէդաններ՝ ինչպէս Հայդերանլի, Մէհմէդ-բէյ, Մուստաֆա-բէյ և ուրիշներ, իսկ նրանց քիւրդ ու հայ բնակիչները, որպէս ճորտեր՝ ծառայում էին նրանց. այս ամօթալի, ներկայ լուսաւոր դարուն անվայել դրութիւնն է, որին կործանելու է մտադրվել Թահսին-բէյ, նպատակ ունենալով ճորտատէրերից առնել հողը, նրանց թողնելով իրանց ընտանիքի պէտքերից աւելի տեղ. ամեն մէկին՝ մի-երկու գիւղ, իսկ մնացեալները բաժանել երկրագործ ժողովրդին. այդ նպատակով արդէն կազմվել է մի յանձնաժողով՝ նախագահութեամբ Բերկրի գաւառի կայմակամ Զիաբէյի։

Մենք ծափահարում ենք վալիի այս բարեկարգիչ քայլը՝ թէկուզ նա աւելի օգտակար է լինում քիւրդ ժողովրդին, քան հայերին, որովհետև այդ գաւառներում հայերի թիւը քիչ է, եղածներն էլ գաղթել են Նորդուզ գաւառից, փախած լինելով Շաքիրի ու Միր-Մհէի հալածանքներից, այնու ամենայնիւ մի շատ մխիթարական ակտ ենք համարում մենք այս ձեռնարկը, որ պատիւ կարող է բերել ձեռնարկուին։ Հարիւրաւոր անձնիշխանութեան տարիներից ի վեր արիւնարցունքով քրտինք էին թափում Աբաղայի պարարտ խոպանացած հողերի վրա, տքնում էին, չարչարվում՝ իրանց կին ու տղաներով, իրանց տաւար ու անասուններով. իսկ արդիւնքը վայելում էր բէյն, աղան, իրանց հազիւ թէ մի պատառ հացթողնելով։

Իսկ այսպիսի մի ակտ համարվելու չէ բռնագրաւում, զրկումն կամ անիրաւութիւն իրաւունքի և սեփականութեան, թէկուզ նրանց տէրերն լինեն երկրագործի արիւն քամող անաշխատ բէյերը. ո՛չ, որովհետև նրանք կամ նրանց հայրերը օրինաւոր միջոցներով չեն ստացել այդ ընդարձակածաւալ հողերը, այլ օգտվելով ժամանակի պատեհութիւններից և շատ յաճախ էլ կառավարութեան պաշտօնեաների վրա ունեցած անհուն ազդեցութիւնից։ Բացատրենք մեր միտքը այս երկու կէտերում։

1) Երբ սրանից իբր կէս դար առաջ Թիւրքիայում առաջին անգամ սկսվել է կալուածագրութիւն ու անդաչափութիւն, բէյերը, որոնք արդէն իրապէս իշխում էին և դեռ մինչև այսօր էլ իշխում են հասարակ ժողովրդի վրա որպէս տէրեր, երկիրը ու ժողովուրդը իրանցը համարելով, հողերը նշանակել են իրանց անունով, որի դէմ արդէն ժողովրդից ոչ ոք չէ համարձակվում առարկել, որով ներկայ ակտով ոչ թէ սեփականութեան իրաւունքն է, որ խախտվում է, այլ դարաւոր ճորտատիրական մի կօշմար է կործանվում, և ժողովուրդը տէր է դառնում իրա խլված իրաւունքին։

2) Քիւրդ ցեղապետները դեռ վերջին օրերում կառավարութեան պաշտօնատներում ու թէկուզ ամենաբարձր պաշտօնեաների վրա անհուն ազդեցութիւն էին վայելում. երևակայեցէք, որ երբ մի Բեօռ Հիւսէյն փաշա, կամ մի Մէհմէդ բէյ, Շէրիֆ բէյ և ուրիշ նմաններ կառավարութեան որևէ պաշտօնատունն էին մտնում, կայմակամից սկսած մինչև դատաւորները ոտի էին կանգնում և իրանց աթոռները նրանց էին տալիս, իրանք կամ նրանցից ցածր էին նստում և կամ ոտքի վրա մնում, եթէ ստորին պաշտօնեաներ էին լինում, ինչպէս օրինակ թափու մեմուրին (կալուածագրող պաշտօնեան) է. իսկ նրանց փափագներն արդէն իսկոյն գործադրվում էին՝ որպէս վճիռ-հրամաններ։ Այդպիսի պարագայում մի զարմանաք, որ նրանք կառավարութեան կալուածագրական մատեաններում (?), որոնց ծիծաղելի խեղճութիւնը նկարագրեցի մի անգամ, ամեն տեսակ փոփոխումներ, սրբագրութիւններ կարող էին անել ի նպաստ իրանց և ուրիշին։ Սալախանէի օրինակը, որ ես բերի նախորդ նամակով, դեռ շատ թարմ է և ոչ առաջինը, թէև Հասան աղան, որ յիշածս զեղծումը կատարել էր տուել, դեռ երկրորդական մի անձնաւորութիւն է, այսինքն այն ազդեցութիւնը չունի, ինչ որ ունեն բէյը, փաշաներն ու բէյերը։

Հետևեալ օրինակը շատ լաւ է բնորոշում թէ թիւրք կալուածագրական մատեաններն ի՞նչ քմահաճոյքների չէին կարող ենթարկվել և թէ նրանք որչափ են արժան վստահութեան։

Բեօռ Հիւսէյն փաշան (որի համար ի դէպս ասեմ, որ այժմս անյայտացել է, ասում են Բիթլիսի դէպքերի պատճառով), աչք է դնում Կոճերէն հայ գիւղի մի մեծ մարգագետնին և ուզում է սեփականել իրան, և անա սպառնալից հրամաններ է ուղարկում գիւղը նրա տէրերին, որ կառավարութեան դուռը գան և այդ գետնի արձանագրութիւնը շրջեն իրա անունով, իսկ հայերը չեն համարձակվում մերժել, այլ միայն խուսափումներ են անում։ Փաշան զայրացած այս խուսափումներից մի օր իրա խոլամներին ուղարկում է գիւղը, հրամայելով, որ մարգագետնի տէր հայերը կալանաւորեն ու քարշ տալով կառավարութեան դուռը բերեն նրանց՝ պաշտօնական յայտարարութիւնը անելու, որ մարգագետինը ծախել են փաշային ու դրամը ստացել։ Խոլամները գիւղ մտնելուց, հայերը իսկոյն իմանում են նրանց գալու նպատակը ու մի-մի ծակում պահվում են, իսկ նրանց որդիներն խոլամներին պատասխանում են, որ հայերը գիւղումը չեն։ Խոլամները վերադառնալով այդ յայտնում են փաշային։

— Գնացէք, բերէք նրանց որդիներին,— լինում է փաշայի հրամանը։

Նոյն օրը փաշան որդիներն առած Ալճաւազի կառավարութեան կենտրոնն է տանում, նրանց մտցնում թափու օդասէն ու քեաթիբին հրամայում, որ նրանց յայտարարութիւնը լսէ ու մարգագետնի թափուն դարձնէ իրա անուան։

— Բայց, փաշա հէզրէթլերի,— հազիւ նկատում է պաշտօնեան,— կալուածը սրանց չէ, այլ հայրերինը, սրանով ես պատասխանատու եմ մնում։

— Քեզ ինչ հրամայում եմ, դու այնպէս արա,— հրամայում է խոժոռած փաշան,— ոչ ոք չի համարձակվի քեզ պատասխանատուութեան հրաւիրել։

Ու մէկ գրչի հարուածով մարգագետինը փաշայի կալուածն է դառնում. իսկ սահմանադրութեան հրատարակումից յետոյ, երբ տէրերը բողոքեցին և ետ պահանջեցին իրանց կալուածը, արդարադատ կառավարութիւնը բաւականացաւ միմիայն պատժելով պաշտօնեային ու բողոքողների որդիներին, որպէս զեղծարարների, իսկ բուն զեղծարար Հիւսէյն-փաշան ոչ միայն մնաց անպատիժ, այլ կալուածն էլ դեռ մնում է նրա անունով, թէև արդիւնքը հայերն են վերցնում այժմ, իսկ հարցը դեռ մնում է չը լուծված։

Մորակ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՊԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹԻՒՆԸ

Երուսաղէմէն կը գրեն մեզ.

Մայիս 6-ին, Երուսաղէմի ազգային պատրիարքութիւնը՝ գլխաւորութեամբ Օրմանեան սրբազանի մեծ պատուով ընդունուեցաւ միաբանութեան և վարժարանի աշակերտներուն կողմէ և հանդիսաւոր թափօրով առաջնորդուեցաւ ս. Յակոբայ վանքը։ Տեղացի բազմաթիւ ամենազգի ժողովուրդը ինքն ալ մասնակցեցաւ համակրական ցոյցերուն։ Պատգամաւորները առաջնորդուեցան երկու սիրեցեալ հայրապետներու՝ Խրիմեան և Իզմիրլեան կաթողիկոսներու աքսորավայրը եղող յարկաբաժինը։ Պատրիարքութիւնը ամսոյս 7-ին պաշտօնական այցելութիւն տուաւ կառավարչին, տեղւոյն դատական իշխանութեան պետին, զինուորական մարմնոյն, յունաց, լատինաց պատրիարքներուն, ֆրանչիսքեան կրօնաւորներու պետին և այլն, որոնք մեծ պատուով ընդունեցին զանոնք։

Մայիս 12-ին ժամը 2-ին (ը. ե.) Օրմանեան սրբազանի հրաւէրով միաբանական հաւաքում մը տեղի ունեցաւ պատրիարքանիստ դահլիճին մէջ։ Միաբանութեան ներկայութեան, սովորական «Հայր մերէն» յետոյ, Օրմանեան սրբազան շնորհակալութիւն յայտնեց միաբանութեան ցոյց տուած յարգանքին համար։ Քանի մը խօսք ըսելէ վերջ, պաշտօնագիրն ինք անձամբ կարդալով, հասկցուց իր պաշտօնին տեսակէտը և, մէկ ժամու չափ խօսելէ վերջ, ըսաւ՝ թէ «խրատ կուտամ ձեզ որ համերաշխ ու սիրով ապրիք։ Այս վանքը փրկութեան պէտք ունի։ Զեզ փափաքիր որ այս հաստատութիւնը բարեկարգուի։ Տեղւոյս հիւպատոսներուն այցելած միջոցիս ինծ ըսին, թէ «կը մաղթենք որ այս անգամ վերջնական կըլլայ»։ Իր վիշտ յայտնելով ըսաւ միաբանութեան թէ «պէտք է որ մեր վանքին ցաւալի վիճակը օտարներն ալ իմանային։ Ես ալ վանական կեանքը լաւ ուսումնասիրած եմ։ Վանքի մէջ սնած ու մեծցած եմ. պէտք է վանական ընթացքին հետևինք. ամեն ճիգ թափենք մայր աթոռը բարեկարգ ու անսասան պահել ի պարծանս հայ ազգին»։ Օրմանեան սրբազանը իր խօսքերն աւարտելէ յետոյ, երբ Եղիշէ սրբազանը շնորհակալութիւն կը յայտնէր, նախագահ սրբազանը կանխելով շնորհակալութիւն յայտնեց Եղիշէ սրբազանին անկեղծութեանը համար և խնդրեց, որ աջակցի վանքին ներքին գործերուն։ Ըստ կարգի վարդապետներն առանձին-առանձին նախագահ սրբազանին աջը համբուրեցին և այն ալ անոնց այտերը համբուրեց։ Այսպիսով միաբանութիւնը մեկնեցաւ գոհ տպաւորութեամբ։ Օրմանեան սրբազան գործի սկսած է։ Պաշտօնէութիւնը անփոփոխ պիտի մնայ ցնոր կարգադրութիւն։ Տեղապահ սրբազանին վանքը գալը վերջնականապէս դեռ չէ որոշուած։ Օրմանեան սրբազանը անցած կիրակի Բեթղեհէմ գնաց և մեծ պատուով ընդունուեցաւ միաբանութեան և տեղացի Փէլլահ հայ ազգայիններու կողմէ։ Բեթղեհէմի հայերը մեծամասնութեամբ հայերէն չեն գիտեր։ Սրբազանը Բեթղեհէմի մէջ գտնուող ամբողջ սրբավայրերը պտըտելէ յետոյ վերադարձաւ Երուսաղէմ։ («Ժամանակ»)

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԱՆԳԼԻԱՅԻՑ

II

Իրլանդական հօմ-րուլը այժմ օրէնք.—Amending Bill լօրդերի պալատում.—Կրիտիկական շրջանը յունիս-ուլիս ամիսների ընթացքում.—Ընդհանուր ցանկութիւն պարլամենտական նոր ընտրութիւններ կատարելու մասին։

Լօնդօն, 13 մայիսի

Վերջապէս երկար տառապող Իրլանդիան ձեռք բերեց երեկվայ համայնքների պալատի նիստում ինքնավարութեան իրաւունքը 77 ձայնի մեծամասնութեամբ։

Երրորդ անգամ լինելով հօմ-րուլի բիլլը անցաւ երրորդ ընթերցումով և, ըստ 1911 ի պարլամենտական օրէնքի, հիմնօրէնքի կարգը անցնում է հակառակ լօրդերի պալատի անհամբեր վերաբերմունքին։

Քուէարկութիւնից մի ժամ յետոյ, համայնքների քարտուղարը, յայտնի իրաւաբան սըր Կըրթնի Իլբըրթ, համայնքների և սպիկըրի (նախագահ) դրոշմը կրող հօմ-րուլ բիլլը ձեռքին, այցելում է լօրդերի պալատը իրլանդացի նացիօնալիստների բուռն ծափերի միջև՝ նրանց տանելու համայնքների պալատի վճիռը Իրլանդիայի ինքնավարութեան վերաբերմամբ։ Ուրախացած իրլանդացիները սկսում են երգել «Աստուած պահէ Իրլանդիա» («God Save Ireland») ազգային երգը, ինչպէս նաև «Մի անգամ էլ մի ազգ» («A nation once again») և այլն երգերը թէ պարլամենտում և թէ դուրսը։

Կըրթնի Իլբըրթը, անցնելով պարլամենտի երկու պալատները իրարից բաժանող կորիդօրից, լօրդերի պալատին է յանձնում բիլլը և, անգլիական օրէնսդրական արարողութեան եղանակի համաձայն, նրանց բեմից յայտարարում է հօմ-րուլի բիլլի համայնքների պալատից հասած լինելը, և այդ յայտարարութիւնը համարվում է բիլլի առաջին ընթերցումը լօրդերի պալատում։

Սրանից յետոյ պարլամենտի երկու պալատներն էլ դադարեցրին իրանց նիստերը Հոգեգալստեան արձակուրդի առիթով, որ տևում է մինչև ներկայ ամսի 27-ը, երբ նորից պիտի գումարվի պարլամենտը՝ սկսելու իրլանդական ինքնավարութեան պայքարի ամենակրիտիկական փազիսը։

Ասկվիտը երէկվայ նիստում յայտնեց, որ այժմ արդէն հօմ-րուլի բիլլը ստացած լինելով օրէնքի ոյժ՝ հասել է մի կօմպրօմիս կայացնելու ժամը բաւարարութիւն տալու թէ Ըլստրի բողոքող փոքրամասնութեան և թէ օպպօզիցիային։ Նա յոյս յայտնեց, որ Հոգեգալստեան արձակուրդներին հնարաւոր կը լինի կայացնել մի կօմպրօմիս, խոստանելով մարտի ընթացքում իր արած զիջումները (նահանգային րէֆերէնդումով հօմ-րուլի իրաւասութիւնից 6 տարով դուրս գցել Ըլստրի 4 կոմսութիւնները, եթէ նրանք ցանկանում են) և կամ սրանից յետոյ կայանալիք որևէ համաձայնութիւն մի բարեփոխող ուղղիչ օրինագծի մէջ (Amending Bill), որ նախ և առաջ կարդացվում է լօրդերի պալատում, համաձայն 1911-ի Parlament Act-ին։ Եթէ հնարաւոր լինի արձակուրդի երկու շաբաթվայ ընթացքում մի կօմպրօմիս կայացնել երկու կուսակցութիւնների լիդէրների միջև, բարեփոխող ուղղիչ օրինագիծը լօրդերից պիտի անցնի համայնքների պալատը, ուր կուսակցութիւնների համաձայնութեամբ ստանալու է օրէնքի ոյժ և իբրև յաւելուածական օրէնք կցվելու է հօմ-րուլի բիլլին։ Առ այժմ անհնար է որևէ բան ասել ուղղիչ օրինագծի էութեան մասին։ Սակայն որոշապէս թւում է, որ բաւանդակ Անգլիան ցանկանում է միանգամ ընդ միշտ ազատվել իրլանդական հօմ-րուլի կօշմարից։ Ցայտնի է արդէն, որ դժուարութիւնը կայանում է նրանում, որ Իրլանդիայի չորս նահանգներից (Ըլստր, Լէնստըր, Մունստըր և Կօնօութ) Ըլստրի 4 կոմսութիւնների բողոքականները չեն ուզում ենթարկվել միւս նահանգների կաթօլիկ մեծամասնութեան։ Ասկվտրի կառավարութիւնը զիջանելով ըլստրցիների պահանջներին և միւս կողմից էլ չը քանդելու համար Իրլանդիայի ազգային միութիւնը՝ մարտ ամսին առաջարկ բերեց համայնքների պալատին՝ վեց տարով դուրս գցել Ըլստրը, եթէ ցանկանում են նրա բնակիչները. և դա ստուգելու համար գործադրել րէֆէրէնդում իւրաքանչիւր կոմսութեան մէջ ժողովրդի իսկական տրամադրութիւնը հանգստացնելու մտքով։ Բայց Կարսըն և պահպանողական կուսակցութիւնը պահանջում են Ըլստրի մշտական անջատումը Դըբլինում գումարվելիք պարլամենտից և հաստատումն մի ուրիշ պարլամենտի և գործադիր իշխանութեան Ըլստրի համար։

Հարևանցի հայեացքով թւում է, թէ բրիտանական ազգը արդէն գտնվում է՝ դէթ դիմում է դէպի ֆեդերացիա, դէպի մի դաշնակցական պետութիւն՝ Անգլիայի, Ուէյլսի, Սկօվտիայի, Իրլանդիայի և Ըլստրի և այլ բաղկացուցիչ նահանգների միջև։ Թէօրիայի հողի վրա՝ ոչինչ թւում է աւելի հեշտ, քան Անգլիան վերածել մի ֆեդերացիայի, սակայն հետևելով անգլիացի յայտնի իրաւաբանների, քաղաքագէտների, պարլամենտարիստների և պուբլիցիստների՝ թւում է, որ հարցը այնքան էլ հեշտ չէ։ Ցիշելով միմիայն մի քանիսը, 1910-ից ի վեր լօրդ Հիւկսէսին, լօրդ Եղըր, լօրդ Լօրբըրն, սըր Ուէլիըմեէնսն, պրօֆ. Մօրգան և ուրիշ շատեր լցնում են անգլիական մամուլի էջերը գրեթէ ամեն օր վիճելով անգլիական ֆեդերալիզացիայի հնարաւորութիւնների մասին, պարզելով ամեն հնարաւոր՝ հին և ժամանակակից մարդկութեան կատարած բոլոր փորձերը, և դեռ դժուարանում են համաձայնել մի գործնական ճանապարհի վրա։ Թէ բրիտանական կայսրութիւնը իր բոլոր կօլօնիաներով ապագային պիտի կազմի մի եզական ֆեդերացիօն պետութիւն, դա ակներև է նրանց, որոնք հետևում են անգլիական քաղաքական մտածողութեան արտայայտութիւններին, և ներկայ րօպէին դժուարութիւնը կայանում է այդ օպերացիան հէնց անգլ. իրանի վրա սկսելուց։

Ինչ որ էլ լինի հետևանքը բրիտանական կայսրութեան ապագայ դրութեան հարցի շուրջ կատարող վէճերի, րօպէի մտահոգիչ հարցը Ըլստրում լարված դրութիւնն է։ Նահանգի զանազան կենտրոններում ամեն խռովութիւնների առաջն առնելու նպատակով կառավարութիւնը լարված կէտերում կենտրօնացնում է զինված ոստիկանութիւն և զօրք։ Դրութիւնը կրում է որոշ չափով լուրջ բնաւորութիւն այն պատճառով, որ երկու կողմն էլ—ըլստրցի բողոքականները և հօմրուլիստ կաթօլիկները—լաւ զինված են, և թէ առաջինները միշտ պահվում են գերագրգռված վիճակի մէջ Կարսընի և ուրիշ լիդըրների պրօվօկացիաներով։

Համայնքների պալատում տարած յաղթանակից յետոյ՝ Ջօն Րէդմօնդ, իրլանդացի նացիօնալիստների լիդէրը, Դըբլինի անկախ օրգան «Freeman's Journal»-ում հրատարակեց յետագայ մանիֆեստը.

«Այսօրվայ քուէարկութիւնը, 114 տարվայ տխուր պատմութիւնից յետոյ, նշանակում է մահը «Pitt»-ի ու Casttereagh-ի կայացրած միութեան։ Այդ միութիւնը, որով Իրլանդիայի անկախ օրէնսդրութեան ժողովը լուծվում էր անգլիականի մէջ, (1800-ին) եղել է միակ պատճառը Իրլանդիայի աղքատութեան, թշուառութեան,

բնակչութեան նուազման և դէմօրալիզա-ցիայի. միակ պատճառը ՝ օվերի, ապստամ-բութեան, արիւնհեղութեան և տիեզերքում իրլանդական ազգի անհաւատարիմ լինելուն։ Այդ միութիւնը մեռել է այժմ և նրա տեղը գրաւելու է մի նոր միութիւն՝ հիմնված երկու կղզիների միջև փոխադարձ յարգան-քի և բարեկամութեան վրա, յանգելով խա-ղաղութեան, բարօրութեան և հաւատարմու-թեան մի նոր դարագլխի։

«Այսօրվայ քուէարկութիւնից ակներև է, որ միութիւնը, ինչպէս որ նա ծանօթ էր մեզ, մեռել է անտարակուսելի կերպով» և այլն։

Այսօրվանից սկսվում է պառլամենտա-կան արձակուրդը. շուտով սկսվելու են կոն-ֆերենցիալ բանակցութիւնները մինիստր-ների և պահպանողական լիդէրների միջև։ Հարցի խաղաղ կամ արիւնոտ լուծումը այժմ կախվել է բանակցութեանց ընթացքից։ Ե-թէ երկու կուսակցութիւնները կայացնեն մի կոմպրոմիս, հարցը ապահովաբար լուծ-վելու է խաղաղութեամբ։ Այլապէս՝ լիբերալ կաբինէտը պիտի ներկայացնի հօմ-րուլի օրէնքը թագաւորի վաւերացման, չը նա-յած լորդերի պալատի մերժումին, և հիմն-օրէնքների գիրքը ներմուծելուց յետոյ ա-մենայն հաւանականութեամբ Ասկվիտը խորհուրդ կը տայ թագաւորին լուծել ներ-կայ համայնքների պալատը և յուլիսի ըն-թացքում ձեռնարկել նոր ընտրութիւնների։

Նոր պառլամենտական ընտրութիւնների հետևանքով, եթէ անգլիական ազգը չոր-րորդ անգամ լինելով իր վստահութիւնը տայ լիբերալ կուսակցութեան վերադարձ-նելով մի լիբերալ մեծամասնութեան (ինչ-պէս պատահեց 1905 թ. դեկտեմբերին, 1910 յունվարին և դարձեալ 1910 դեկտեմբերին), այդ դէպքում կառավարութիւնը կը գոր-ծադրի օրէնքը զէնքի ոյժով, եթէ նորից ըմբոստանան ըլստրցիները։ Իսկ պահպա-նողականների մեծամասնութիւն վաստակե-լու դէպքում, մամուլը կարծում է, որ հօմ-րուլ կը ստանայ մի երրորդ մահացու հա-րուած։ Այն ժամանակ ըմբոստութեան կենտրոնը Ըլստրից փոխադրվելու է նա-ցիօնալիստ նահանգներում։

Արշակ Սաֆրաստեան

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

✦ Ֆրանսիական հանրապետութեան նախագահ Պուանկարէն, ուղեկցու-թեամբ պրեմիեր և արտաքին գործերի մինիստր Վիվիանիի, Ռուսաստան կը յ-ցելէ «France» զրահանաւով, որի հետ կը լինեն նաև «Marsellaise» և «Amiral Aubl» ռազմանաւերը։

✦ «Figaro»-ին հաղորդում են Լօնդօնից. «Արմստրօնգ ֆիրման տեն-դային փութկոտութեամբ երկու դրէդ-նօուտ է պատրաստում Թիւրքիայի համար»։

✦ Թիւրքիայի և Բօլգարիայի միջև ստորագրվում է թիւրք-բօլգարական առևտրական պայմանագիր։

✦ Աւստրո-իտալական յարաբերու-թիւնները սուր կերպարանք են ստա-ցել։ Իտալական կառավարութիւնը մեծ դժուարութեամբ է զսպում մամուլը հակաւստրիական քայլերից։

✦ Հռոմից հեռագրում են, որ պրինց Վիդի սպանութեան լուրը չէ ճշգվում։ Իրանք ապստամբները, երկիւղ կրելով եւրօպական միջամտութիւնից, չեն կամենում սպանել իշխանին։

✦ Պարիզ է հասել մի սուրհանդակ, որ յանձնել է բարձրագոյն անձի մի նամակը պրեզիդէնտ Պուանկարէին։

Уходъ за волосами Пиксафономъ

На научномъ основаніи дѣйствительно лучшій способъ для укрѣпленія кожи головы и волосъ.

Цѣна флакона, хватающаго на нѣсколько мѣсяцевъ, 1 р. 50 коп.

ПИКСАФОНЪ

(М. 124247)

✦ Տօկիօյից հեռագրում են, որ «Նիպպօն» նաւթային ընկ. նաւթահան-քում խփել է հսկայական ֆօնտան։ Ֆինանսիստների շրջանում տիրում է սենսացիա։ «Նիպպօն» ընկ. ակցիա-ները 50 իէնից բարձրացել են 300-ի։

✦ Թիւրքիան Զմիւռնիայի ծոցում ականներ է դրել և պաշարողական վի-ճակում է յայտարարել Փոքր Ասիայի ծովափը մինչև Զմիւռնիա։

✦ „Р. Сл.“-ի թղթակիցը ամենա-ստոյգ աղբիւրից տեղեկացնում է, որ Զմիւռնայի վիլայէթում Թիւրքիան կենտրօնացրել է 120,000 զինւոր, Ե-նօսում—40,000։ 11,000 ձի ուղարկել են Այվալէք և Բուլաիր՝ Դարդանէլլի վրայով։

✦ Ալբանական ապստամբների պա-տուիրակները վերահսկիչ մասնաժողո-վից պահանջում են հեռացնել իշխանի պաշտօնից պրինց Վիդին։

✦ Ալբանական ապստամբների առա-ջարկած թեկնածուների թւումն է՝ Ալ-բանիայի գահի համար՝ բացի Աբդուլ-Համիդի սիրել որդի Բուրխան-էդդի-նից, նաև բօլգարական Կիրիլը։

✦ Ծագումով հրէայ գեներալ Վալ-բէրգը նշանակվեց ֆրանսիական բարձր զինւորական խորհրդի անդամ։

✦ Յունաստանը առաջարկեց իր դաշնակից Սերբիային կազմ—պատ-րաստ պահել իր զօրքերը։

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բժշկ. Բ. Նաւասարդեանի

Հիմնված 1880 թ.

(Պուշկին, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

«606»-ի եւ «914»-ի ներարկում բժշկա-կան խորհրդակցութեամբ՝ առ. 11—12 ժ.

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան վեներական (սիֆիլիս) հիւանդութիւն։

Բ. Գ. ԱՂԱՍԵՐԵԱՆ—1—2 ժ. ներքին ջղային և երե-խայոց հիւանդութ.։

Զ. Ի. ԲԱՐԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութիւն, կանանց և երեխայոց հիւ.։

Մ. Մ. ԲԵՆԻԱՄՕՎԻՉ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի, քթի հիւանդութ.։

Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներական վիրաբուժութեան և միզասեռ. հիւ.։

Ս. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—12—1 ժ. երեքշ. հինգշ. և շա-բաթ. երեխայոց ներքին և հիւ. և ծաղկահատ.։

Ց. Ց. ՏԷՐ-ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑ—12—1 ժ. երկուշ. չորեքշ. ուրբաթ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ։

ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆ—12—1 ժ. մանկաբար-ձութիւն և կանանց հիւ.։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—6—7 ժ.։

Ց. Ց. ՏԷՐ-ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑ—6—7 ժ.։

Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօն-սիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝ Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

1. 0—52

„Մշակի“ խմբագրատանը վաճառվում են

հետևեալ վիպական երկերը.

1) ՋՀՈՒԴ ՔՈՒՇԱՆ՝ վէպ Պարսկաս-տանի կեանքից, Շահրիարի . 1 ր. —

2) ԻՆՆՍՈՒՆ ԵՐԵՔԸ, մեծ վէպ Վ. Հիւգօյի, Թարգմ. Ա. Սաֆա-րեանի . . . . 1 ր. 50 կ.

3) ՈՒՐԱՆԻԱ, աստղագէտ. վէպ. Կ. Ֆլամարիօնի, Թարգմ. Հ. Առա-քելեանի . . . . 1 ր. 50 կ.

4) ՀԱՅՐԵՆԻ ՀՈՂԸ, վէպ Հանրի Բորդօյի, Թարգ. Հ. Առաքելեանի— 60 կ.

5) ՏԱՍՆ ԵՒ ԵՐԿՈՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ, Շահրիարի . . . . — 50 կ.

6) ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐԸ, Ե. Սպիրէի, Թարգ. Իս. Ցարուքթիւնեանի . — 50 կ.

7) ՔՍԱՆ ՎԷՊԻԿՆԵՐ, Գի դը Մօպա-սանի, Թարգ. Հ. Առաքելեանի 1 ր. —

8) ՍԱՒԱՐՆՈՂ ՈԳԻՆ վէպ. Յ. Սօ-լովեանի . . . . — 40 կ.

Նրանք, որոնք յիշեալ գրքերից մի-մի օ-րինակ կը պահանջեն մեզանից փողը կան-խիկ վճարելով, կը ստանան 25% զեղչ և ճանապարհածախսը մեզ վրա։ Վերադիր վճարով, պահանջողներին կը լինի միմիայն 15%։

Հասցէն՝ Ред. газ. «Мшакъ», Тифлисъ.

(5) 10—10

ԱՌՈՂՋ ԵՒ ԳԵՂԵՑԻԿ

մարդը մեր ժամանակի՝ իր այ-գօրինակ կենսական անհրաժեշտ յատկութիւնների համար ամե-նից առաջ պարտական է իր մարմ-նի վերաբերմամբ կանօնաւոր հոգ տանելուն։ Մաքրութիւնը այդ դէպքում առաջին դերն է խաղում։ Երբ խօլերան, տիֆը, ծաղիկը, սիֆիլիսը և այլն համաճարակի բնոյթ են ստանում, խիստ մաք-րութիւնը այդ ժամանակ ներկայանում է ամենալաւ նախազգուշական միջոցը վարակման դէմ. լուաց-վելու և լողանալու ժամանակ, ա-ռանձնապէս՝ ուտելուց առաջ ձեռքերը ան-տահանելու հա-մար, պիտի գործածել

ԿԱՐԲՕԼԵԱՆ ՍԱՊՕՆ № 4711 (գործադրութեան ցուցումը ռուսերէն և գերմաներէն)— կտորը 10 կօպ.։ Իսկականը միայն օրէնքով հաստատված՝ № 4711։ № 4711 կարբօ-լեան սապօնը պատրաստ-ւում է գիտական հի-մունքների համաձայն՝ ազնիւ տեսակի ինգ-րեդիէնտներից և մասնագէտ - ֆար-մացէվտի հսկողութեան տակ։ Նոյն-պէս և առաջարկում ենք՝ №4711 ԴԷԳՏԵՍԸՐ ՍԱՊՕՆ №4711 ՍՈՒԼԷՅՄ. ՍԱՊՕՆ Ծախվում է բոլոր դեղա-վաճառ ու պարֆիւմէ-րային խանութներում։ Միակ գործարանատէր

Ֆերդ. Միւլգենս

Կեօլն Ռ./Վ. Րէգա

№ 4711. ԿԱՐԲՕԼԵԱՆ ՍԱՊՕՆ

(М. 164487) 10—7

ԲԺԻՇԿ

Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ

ՓՈԽԱԴՐՎԵՑ նոր բնակարան Սօլօլակում Բէբուտօվսկայա փող. № 38.

Ներքին և երեխաների հիւանդ., մասնագէտ ստամոքսային եւ աղիքային հիւանդ.։ Է-լեկտրոթէրապիա։ Ընդունելութիւնը առ. ժամը 10—11-ը և երեկ. ժամը 5—7-ը։ Տէլէֆօն № 388.

(ա. օ.) 112. 100—88

ԿՈՎԿ. ՀԱՅՈՑ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԸՆԿ.

Լոյս տեսան մանկական գրադարանի

1) Ս. Տէր-Աւետիքեանի պատկերազարդ պատ- „Բուռօնը“ մուածք գինն է 25 կ.

2) Գրիմմ եղբ. պատկերազարդ „Հէքիաթները“ պրակ I գինն է 25 կ., պր. II գինն է 25 կ.։ Թարգմ. Յովհ. Թումանեանի։

Վաճառվում է Թիֆլիսի բոլոր հայ գրա-խանութներում. Պահեստը Ընկ. մօտ՝ Тифлисъ, Кавказское Армянское Издательское Общество. Абасъ-Абадская пл. № 7.

(օ. մ.) 569. 5—3

ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ ԵՆ

ՄԱՆԳԼԻՍՈՒՄ

մի ինտելիգենտ ընտանիքում աշակերտ-աշակերտուհիներ լիակատար պանսիօնով։ Կարելի է նրանց հետ պարապել նաև գիմ-նազիաների և րէալական դպրոցների բոլոր դասարանների դասընթացքի համապատաս-խան։ Դիմել՝ Բեհբութեան փողոց № 36, Ստեփանեանցին։ 581. 2—1

„Գուտտենբերգ“ գրավաճ. վա-ճառվում են

հետևեալ էժանագին հրատարակութիւնները.

«Հայ տպագրութեան 400 և տառերի 1500-ամեայ յօբելեանի յիշատակին», հրատ. բժ. Ա. Բուղաղեանի.

Փոքրիկ պատմուածքներ (15 պատմուածք) 20 կ.

Գորիլլա և ուրիշ պատմուածք (16 պատմուածք) 20 կ.

Երեք պատմուածք, 98 երես 20 կ.

Կորած սարը ոսկէ կուժի գանձը (20 պատմուածք) 20 կ.

Դիմել՝ Тифлисъ, книж. маг. «Гуттенбергъ» Г. И. Галустьяну.

(օ մ.) 565. 3—3

ՈՍԿԷ ԺԱՄԱՑՈՅՑ

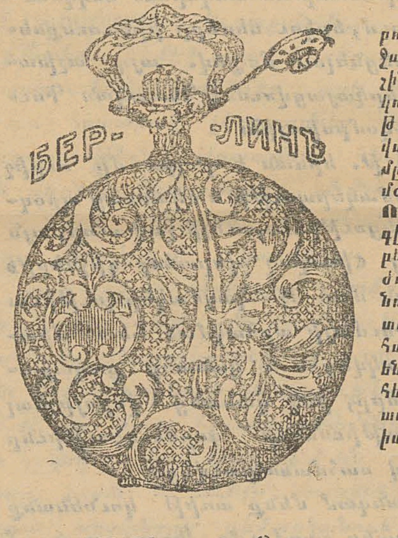

БЕР-ЛИНЪ

(18,26. յուլ. 4)

բոլորովին հարկաւոր չէ։ Փոխ. 200 ր. արժեցող ոսկէ ժամացոյցի առա-ջարկում ենք անմիջական կերպով բերել տալ Բեռլինից ֆրանո. նոր ոսկուց շինված ժամացոյց. «ԽՐՕՆՕՄԷՏՐ» անունով, որը թէ ձևի և թէ չքեղութ. կողմից չէ տարբերվում ոսկէ ժամացոյցից և արժէ 4 ռուբ.։ Այդ ժամաց., թէ տղամ. և թէ կանացին, շատ տափակ է, երկու փականներով ծածկ-ված էլեգան. միջոցով, 18 քարատ. ոսկէ հաստ շերտով։ Ժամաց. մեխանիզ-մը ամենալաւ տեսակի է, անկէր «Լեվէ-Վիպիլ» քարերով, լարումը «Րէ-մօնտուար» 40 ժամը 1 անգամ և մինչև բոլէնները ստուգված ընթացք։ **Ուղիղ քայլելու համար երաշխաւորում ենք 10 տարով**։ Ժամաց. գինը 4 ռուբ., 2 հատը՝ 7 ր. 50 կ., 4 հատը՝ 14 ր. 25 կ.։ Ով մեզանից բերել տայ այդ ժամաց., նա ընդմիշտ շնորհակալ կը մնայ։ Իւրաքանչ. ժամաց. ՁՐԻ կցում ենք. 1) Ցղամ. շղթայ երկկամ, կամ կանացի՝ պարա-նոցային, ֆրանս. խիկ. ոսկուց, 2) Բրելօկ-բինօկլ պարիզեան հետաքրքր. տեսարաններով և 3) Զամշեայ քսակ ժամաց. համար։ Ճանապարհածախսը, հանդերձ մաքսով, 50 կ.։ (Սիբիր 75 կ.)։ Պատուէրները ճշգրիտ ուղարկվում են վերադիր վճ. և առանց կանխավճարի։ Գրել կարելի է ամեն լեզուներով, հետևեալ հասցէով, որը կարելի է արտագրել և կամ թէ դուրս կտրել և ամուր կպցնել ծրարի երեսին (փակ նամակներին կպցնել 10 կ. մարկա, իսկ բաց նամակներին՝ 4 կ.)։ Հասցէագրել՝

Berlin 51. I. Strumfeld
Берлинъ 51. Klosterstr. № 42

(В. 36460) 4—1

ՎԱՃԱՌՔԻ ԵՆ ՀԱՆՎԱԾ

ՀԱՅԵՐԷՆ, ՎՐԱՑԵՐԷՆ ԵՒ ԹՈՒՐՔ-ՊԱՐՍԿԱԿԱՆ ԳՐԱՄՄՕՖՕՆԱՅԻՆ ՆՈՐ ՊԼԱՍՏԻՆԿԱՆԵՐ

Русский Амуръ

Սազանդարներ տխալցնացի Կարապետի, Բաքա Ջիբիի, Մ. Կավսաձէի վրացական երգեցիկ խմբի և աշուղ Հազրեի կվարտէտի։ Երգիչներ Մահմէդ Բեօչարի-օղլի Խալիլօվի և Մաշադի-Մահմէդ Ֆարզալիէվի։ Յայտնի կօմիկ Միրզա-խան Կուլիէվի և այլն և այլն։

ԻՍԿԱԿԱՆՆԵՐԸ ՄԻԱՅՆ ԱՅՍ ԴՐՈՇՄՈՎ

ОБЩЕСТВО ГРАММОФОНЪ СЪ ОГР. ОТВ.

ОТДѢЛЕНІЕ ДЛЯ КАВКАЗА и ЗАКАСПІЙСКАГО КРАЯ
ТИФЛИСЪ,
Головинскій пр., 9,
ПРОТИВЪ ВОЕННАГО СОБОРА.

(ու. և.) 579. 3—1

ԻՆԺԵՆԵՐՆԵՐԻ ՃԵՄԱՐԱՆ ՎԻՍՄԱՐ ԲԱՂԱՔԻ (ԳԵՐՄԱՆԻԱ)

Բաժանմունքներ՝ մեքենակառուցման, էլեկտրոտեխնիկական, շինարարական և ճարտարապետա-կան։ Յատուկ դասախօսութիւններ երկաթէ-բէտօնի մասին։ Ընդունելութեան պայմանները միջ-նակարգ կրթական հաստատութիւնների 6-րդ դասարանին է։ Նոր լաբօրատօրիաներ։ Ծրագիրն ուղարկվում է ձրի։

(В. 30443) 24—11

Открыта подписка на газету

„ВОСТОКЪ“.

Въ годъ 2 руб. (полгода 1 руб.).
ОТДѢЛЬНЫЕ НОМЕРА ПО 3 КОП.
Объявленія принимаются на всѣхъ языкахъ. Вышелъ № 1.
Адресъ редакціи: Тифлисъ, Пале-Рояль, 29 (Дворцовая). 577. 1—1

ԱՌԵՒՏՐԻ ԵՒ ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐ. ՄԻՆԻՍՏՐ. ԻՐԱՒԱՍՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔՈՅ ԳՏՆՎՈՂ

Ն. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ Հաշւապահական Կուրսերը

առաջարկում են առևտր. ֆիրմաներին և հիմնարկութիւններին գործնականապէս և անտեսականապէս պատրաստ-ված հաշւապահներ, սրանց օգնականներ, գանձապահներ և գրասենակի ծառայողներ՝ ելաշխաւորութեամբ թէ պատրաստութեան և թէ գեղացա վարքի համար։ Նիկօլայեվսկայա փ. № 22. Տէլէֆօն 7—41.

(հ. կ.) 571. 5—2

ՄԵՐՎԻ ՀԱՅՈՑ ԾԽԱԿԱՆ ԵՐԿՍԵՌ ԴՊՐՈՑԻ

համար հարկաւոր են հետևեալ ուսուցիչները.

1) ԱՒԱԳ-ՈՒՍՈՒՑԻՉ—շաբաթական 18 դասով (Գ. և Դ. բաժ. Հայոց լեզու՝ 12 դաս, Պատմութիւն՝ 4 դաս և Երկրաչափական Չևագիտութիւն՝ 2 դաս)։ Ռոճիկ տարեկան մի միայն 800 ռուբլի։

2) Մի հմուտ և լաւ ձայնով ԵՐԳԵՑՈՂՈՒԹԵԱՆ ՈՒՍՈՒՑԻՉ—շաբաթական 25 դասով (Ա. և Բ. բաժ. Հայոց լեզու՝ 13 դաս, իրազննութիւն՝ 4 դաս, երգ՝ 8 դաս)։ Նա պէտք է կարողանայ առնուազն եռաձայն խումբ կազմել և կիրակի ու տօն օրերին եկեղեցում եր-գել ու կառավարել խումբը։ Ռոճիկ տարեկան 850 ռուբլի։

3) ՄԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ շաբաթական 27 դասով (Թուաբանութիւն՝ 17 դաս, Բնագիտու-թիւն՝ 6 դաս և Աշխարհագրութիւն՝ 4 դաս)։ Ռոճիկ տարեկան 700 ռուբլի։

4) ՄԻ ԳԻՄՆԱԶԻԱՒԱՐՏ ՎԱՐԺՈՒՀԻ (ցանկալի է նախ Յովնանեան դպրոցն աւար-տած) շաբաթական 29 դասով (Ռուսաց լեզու՝ 15 դաս, Նկարչութիւն՝ 6 դաս և Ձեռա-գործ՝ 8 դաս)։ Ռոճիկ տարեկան 700 ռուբլի։

Ցանկացողները, որոնք պէտք է ունենան գոնէ մի քանի տարվայ փորձառու-թիւն, թող շտապով դիմեն հետևեալ հասցէով՝ Мервъ, Давиду Андреевичу Кеворкову.

(հ. շ.) 524. 10—5

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный